

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий центр заочно-дистанційного навчання

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра на тему:
«Біженство як проблема сучасного світу»

Виконала студентка 6 курсу, групи ЗМмв-2
спеціальності 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії,
освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини»
Артемчук Дарія Вікторівна

Керівник – доктор історичних наук,
професор Атаманенко Алла Євгенівна

Рецензент – _____

Робота допущена до захисту
(протокол № _____ засідання кафедри міжнародних відносин
від _____ 2021 року)

м. Острог – 2021 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. БІЖЕНСТВО ЯК ЯВИЩЕ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	8
1.1. Явище біженства в міжнародному законодавстві	8
1.2. Сучасне біженство: сутність, причини, вектори.....	14
Висновки до розділу 1.....	24
2.1. Захист прав біженців в регіональному та національному праві	26
2.2. Роль міжнародних і регіональних організацій в захисті прав біженців	36
Висновки до розділу 2.....	46
РОЗДІЛ 3. БІЖЕНСТВО В ДРУГІЙ ТА НА ПОЧАТКУ ТРЕТЬОЇ ДЕКАДИ XXI СТ.	47
3.1. Криза біженства в ЄС.....	47
3.2. Регулювання біженства в країнах Північної Америки та Австралії на сучасному етапі	54
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	79
ДОДАТКИ	96

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АС	Африканський Союз
БАПОР	Близькосхідне агентство ООН для допомоги палестинським біженцям і організації робіт
БДПЛ	Бюро ОБСЄ з демократичних інститутів і прав людини
ВООЗ	Всесвітня організація охорони здоров'я
ЕКОВАС	Економічне співтовариство країн Західної Африки
ЛАД	Ліга арабських держав
МОМ	Міжнародна організація з міграції
МОП	Міжнародна організація праці
МФЧХ і ЧП	Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця
НУО	неурядова організація
ОАД	Організація американських держав
ОАЄ	Організація Африканської Єдності
УВКБ ООН	Управління Верховного комісара ООН у справах біженців
ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН
ВПО	внутрішньо переміщена особа

ВСТУП

Актуальність. Біженство – це явище міжнародних відносин, яке присутнє в кожному регіоні світу і впливає на суспільство в цілому, однак з наукової точки зору не достатньо вивчене. Протягом останніх двох десятиліть змінились традиційні уявлення про безпеку та суверенітет, це поставило питання біженців набагато вище в міжнародний порядок денний і створило нові можливості для міжнародних дій. Після терористичних атак 11 вересня 2001 року у Сполучених Штатах Америки, «Арабської весни» 2011 року, конфліктів на Близькому Сході, кризи біженства в ЄС, а зараз критичної ситуації в Афганістані, біженство все частіше розглядається як проблема нестабільності. Біженці стали не лише людьми, які потребують захисту та допомоги, а й потенційною загрозою національній безпеці держав та їх кордонів. Переміщення біженців часто загрожують суспільній гармонії та підривають основні цінності, змінюючи етнічний, культурний, релігійний та мовний склад приймаючої країни. Станом на 2021 рік у світі за даними УВКБ ООН понад 84 мільйони осіб є біженцями з країн третього світу¹.

Біженці, які довго вважалися периферійною проблемою або питанням дискреційної благодійності для політиків, тепер займають чільне місце в порядку денному міжнародної політики. Розуміння передумов і причин біженства, а також законодавства, яке направлене на захист вимушено переміщених осіб, які шукають притулку є головним у вирішенні нині існуючої кризи та стабілізації міжнародних відносин.

З огляду на це, дослідження біженства є перспективним полем для наукової діяльності, адже проблема з переміщеними особами гостро постала і в Україні у зв'язку з війною на Донбасі. Незважаючи на вже існуючі дослідження науковців, біженство не повністю вивчене і потребує детального розгляду та аналізу як явища, що впливає на міждержавні відносини.

¹ UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed:17.10.2021)

Аналіз стану розробки проблеми. Вивченню біженства як явища міжнародних відносин, присвячена велика кількість наукових праць, однак переважно зарубіжних авторів. Г. Троллер (G. Troeller)², Р. Бірн (R. Byrne), Г.Нолл (G. Noll), Й. Ведстед-Гансен (J. Vedsted-Hansen)³, Д. Стоун (D. Stone)⁴, П. Кугель (P.Kugiel)⁵ і Дж. ван Сельм (J. van Selm)⁶ розглядають у своїх працях причини примусового переміщення, а також правову та нормативну базу захисту біженців, і її недоліки. Інституції з захисту біженців під час пандемії COVID-19 досліджують у своїй роботі Н. Еміноглу (N. Eminoglu), К. Онур Унутулмаз (K. Onur Unutulmaz) та М. Гокай Озерім (M. Gokay Ozerim)⁷. Хоча наразі проблема екології стоїть на порядку денному, лише невелику кількість праць присвячено екологічним мігрантам і їх захисту в міжнародному праві. З-поміж праць присвячених їх вивченню виділимо роботи авторства Л. Олссон (L. Olsson)⁸ та К. Сцисси (Ch. Scissa)⁹.

Увага українських дослідників переважно зосереджена на міграційній кризі в ЄС та її впливі на безпекову ситуацію як в європейському регіоні, так і у всьому світі (роботи О. Пробоїва¹⁰, А. Майданик¹¹, А. Чейпеш¹², В. Алгаш,

² Troeller G. Refugees in contemporary international relations: reconciling state and individual sovereignty. *UNHCR Working Paper*. No. 85. 2003. URL: 3e71f1b64.pdf (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

³ Byrne R., Noll G. and Vedsted-Hansen J. Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system. *Cambridge University Press*. 2020. URL: Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system | Leiden Journal of International Law | Cambridge Core (last accessed:17.10.2021).

⁴ Stone D. Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction. *Patterns of Prejudice*. 2018. Vol. 52. Issue 2-3. P. 101-106. URL: Full article: Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction (tandfonline.com) (last accessed:17.10.2021)

⁵ Kugiel P. The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions. *The Polish Quarterly of International Affairs*. 2016. Vol. 4. P. 41-59. URL: (PDF) The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions (researchgate.net) (last accessed:18.10.2021)

⁶ Van Selm J. Refugees and forced displacement: International security, human vulnerability, and the state. *United Nations University Press*. 2003. P. 66-93. URL: Refugees and forced displacement (unu.edu) (last accessed:17.10.2021)

⁷ Eminoglu N., Unutulmaz O. and Ozerim G. International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic: Revisiting the Solidarity/Pluralism Debate in English School. *Uluslararası İlişkiler*. 2020. Vol. 17. No. 68. P. 55-72. URL: International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic (jstor.org) (last accessed: 18.10.2021)

⁸ Olsson L. Environmental migrants in international law. *Juridicum*. 2015. URL: FULLTEXT01.pdf (diva-portal.org) (last accessed:17.10.2021)

⁹ Scissa C. Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law. *E-International Relations*. 2021. URL: Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law (e-ir.info) (last accessed:17.10.2021)

¹⁰ Пробоїв О.А. Міграційна криза в країнах ЄС. *Економічні науки /2. Зовнішньоекономічна діяльність*. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19538/3/%D0%9C%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D1%85%20%D0%84%D0%A1%20%281%29.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

А. Піттель¹³, В. Чуєнко¹⁴ та Л. Жванко¹⁵), але не на самому явищі біженства і законодавстві направленому на його захист, що обумовлює актуальність вивчення проблеми.

Метою роботи є виявлення та дослідження проблеми біженства в сучасному світі та механізмів захисту біженців.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність біженства;
- проаналізувати як відображене біженство в сучасному законодавстві;
- дати характеристику ролі міжнародних і регіональних організацій в захисті біженців;
- дослідити кризу біженства в ЄС;
- прослідкувати як регулюють біженство в країнах Північної Америки та Австралії.

Об'єктом дослідження є проблема біженства у світі.

Предмет дослідження: особливості явища біженства і кризи біженства у світі на сучасному етапі, а також механізми захисту прав біженців в окремих регіонах та країнах.

Теоретико-методологічна основа. Під час підготовки магістерської роботи було використано загальнонаукові (метод синтезу та аналізу, системно-комплексного аналізу, компаративний (порівняльний) та статистичний) та спеціальні (метод аналізу ситуації (вивчення документів)) методи наукового

¹¹ Майданик А. І. Міграційна криза в ЄС та її вплив на безпекову ситуацію у світі. *Наукові записки студентів та аспірантів НУОА*. 2020. Сер.: «Міжнародні відносини». Вип. 5. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8294/1/35.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

¹² Чейпеш А. О. Міграційна криза Європейського Союзу: реальність та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 7. Ч. 3. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13028/1/%D0%9C%D0%86%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%90%20%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%90%20%D0%84%D0%92%D0%A0%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%9E%D0%AE%D0%97%D0%A3.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

¹³ Алгаш В., Піттель А. Сучасна міграційна криза як виклик для Європейського Союзу. *Міжнародне право*. 2019. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

¹⁴ Чуєнко В. «Європейська криза біженців» як найактуальніша проблема Європейського Союзу. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/4/46.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

¹⁵ Жванко Л. «Біженці на європейському континенті (1914–2015)»: авторські рефлексії теми. 2018. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/160405/10-Zhvanko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.11.2021)

дослідження. Загальнонаукові методи було використано в розділі 1 для розгляду біженства, як явища міжнародних відносин, та розділі 3 для дослідження кризи біженців в ЄС та механізмів захисту біженців в Південній Америці й Австралії. За допомогою метода аналізу ситуації (вивчення документів) в розділах 1 і 2 було проаналізовано документи та нормативно-правові акти, спрямовані на захист прав біженців.

Хронологічні рамки даного дослідження обумовлені його тематичною спрямованістю та охоплюють період із запровадження Конвенції 1951 року про статус біженців, як найважливішого нормативного документа по біженцях, і сягають сучасних актуальних подій.

Географічні рамки охоплюють всі регіони світу.

Джерельна база. Дослідження опирається на міжнародне та регіональне законодавство у сфері захисту біженців та прав людини, зокрема, Конвенцію 1951 року про статус біженців, Протокол 1967 року, Конвенцію у справах біженців 1969 року, Арабську конвенцію про біженців 1994 року, Африканську хартію прав людини та народів 1987 року, Картахенську декларацію щодо біженців 1984 року, Декларацію Сан-Хосе про біженців та переміщених осіб 1994, Європейську конвенцію з прав людини 1953, Дублінський Регламент 2013 року та ін. Крім того, використані статистичні дані щодо кількості біженців, мігрантів і ВПО, а також аналітичні звіти та доповіді з офіційних сайтів УВКБ ООН, МОМ та Управління Верховного комісара ООН з прав людини. Також використано законодавство США, Канади та Австралії, направлене на захист біженців та міграційну політику країн. Джерельна база дослідження є достатньою для досягнення мети та вирішення дослідницьких завдань.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані під час розгляду питань, що стосуються проблеми біженства як явища міжнародних відносин. Робота містить аналіз законодавства на міжнародному, регіональному та національному рівнях, яке направлене на захист прав біженців в сучасному світі, а також розкриває особливості біженства та проблеми, які воно створює на міжнародній арені. Матеріали можуть бути

корисним у контексті вивчення курсів ОПП «Міжнародні відносини», при написанні спеціальних та узагальнюючих досліджень.

Практична апробація. Оpubліковано статтю на тему «Політика щодо біженства в США: від президента Б. Обами до президента Дж. Байдена» на Науковому блозі Національного університету «Острозька академія».

Структура роботи. Робота складається з трьох розділів, кожен з яких містить два підрозділи та висновки. У розділі 1 розкриваються питання біженства в міжнародному законодавстві та його сутність. Розділ 2 розглядає механізми захисту прав біженців в регіональному та національному праві, а також роль міжнародних та регіональних організацій в захисті біженців. Досліджено кризу біженства в ЄС та регулювання біженства в країнах Північної Америки та Австралії в розділі 3. Крім цього, до структури роботи входять перелік умовних скорочень і термінів, вступ з усіма необхідними складовими, загальні висновки та додатки.

РОЗДІЛ 1. БІЖЕНСТВО ЯК ЯВИЩЕ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

1.1. Явище біженства в міжнародному законодавстві

У ХХІ столітті ні один континент не застрахований від переміщення великої кількості людей через етнічні чи збройні конфлікти, стихійні лиха чи катастрофи, суспільні насильства чи ущемлення прав людини. Все це сприяє нестабільності міжнародного порядку, підриває концепцію безпеки та політичного управління держави як головного актора міжнародних відносин. Такий феномен вимушеного переміщення населення призвів до появи явища біженства, що стало визначальною характеристикою сучасного світового устрою. Криза біженства – це криза людства, і наразі біженство справді займає одне з центральних проблем в міжнародній політиці, і питання вже не ставиться до конкретної держави, а загалом до міжнародної спільноти, яка має знайти рішення для цієї проблеми.

Міжнародне законодавство для захисту прав біженців пройшло не одне десятиліття напрацювань. З часів Другої світової війни було створено чималу кількість документів як з прав людини, так і винятково для біженців. (Див. Додаток 1) Однак право біженців в процесі почало змішуватись з більш широкими рамками гуманітарного права та прав людини, а також з іншими галузями міжнародного права, від яких воно спочатку було ізольовано. Цілком очевидно, що право біженців було, є і має бути частиною права прав людини, оскільки воно стосується захисту людської особистості, хоча і більш вразливої. Проте в більшості випадків таке розмивання прав на практиці виявляється неідеальним для захисту біженців. Тому міжнародне законодавство щодо захисту вимушено переміщених осіб має оновлюватися кожен рік, щоб бути актуальним і ефективно діяти відповідно до змін у світі. Як приклад може слугувати кліматичне, або як ще називають, екологічне біженство. Сам термін є неофіційним і з'явився нещодавно у зв'язку з різкими змінами в кліматі планети, що викликали переміщення людей. Однак законодавство в цьому

напрямі досі не напрацьоване, як і офіційна термінологія, що в свою чергу ускладнює процес захисту екологічних біженців.

Міжнародне право біженців – це процедури й правила, які застосовуються до осіб, яких вважають біженцями та шукачами притулку. Його мета полягає в забезпеченні захисту біженцям, виконуючи роль резервного джерела, на випадок якщо держава не виконує чи не може виконати свої захисні обов'язки. Нормативно-правова база захисту таких осіб розпочалась з Конвенції 1951 року про статус біженців і Протоколу 1967 року.

Конвенція 1951 року є основою міжнародного права біженців і залишається найбільш всеосяжним і конкретним документом для захисту цієї вразливої групи населення. Вона визначає термін «біженець», а також встановлює принцип за яким біженця не можна примусово повертати на територію тієї держави, де його життю чи свободі може загрожувати небезпека, та визначає обов'язки відповідальної за нього держави та самого біженця. Визначення «біженець» спочатку стосувалося осіб, які стали біженцями до 1 січня 1951 року і держави які брали участь у створенні Конвенції мали вирішити чи буде воно стосуватися лише Європи чи й інших частин світу. Однак після 1951 року кількість біженців зростала і стало зрозуміло, що потрібно розширювати як територіальні, так і часові рамки Конвенції. Тому був прийнятий Протокол 1967 року. Хоча він існує як окремий документ, але тісно пов'язаний з Конвенцією, адже скасовує ті географічні й часові рамки які були встановлені. Приєднуючись до Протоколу, держави погоджувались застосовувати основний зміст Конвенції до осіб на яких поширювалось визначення «біженець» без будь-яких обмежень у часі та просторі. Конвенція та Протокол є втіленням вікового інституту притулку. Вони мають недискримінаційний і універсальний характер та основні цінності, з огляду на які, держави вважають ці документи головними в захисті прав біженців.

Загалом Протокол і Конвенція охоплюють три теми:

- Визначення «біженця» разом із положеннями про припинення статусу біженця та виключення з нього;
- Правовий статус (права та обов'язки) біженців у країні їх притулку. Він охоплює обов'язок біженців поважати закони та правила країни притулку та їхні права в країні, включаючи захист від виселення;
- Зобов'язання держав, у тому числі співпрацю з УВКБ ООН виконувати свої функції та сприяти виконанню обов'язку контролювати застосування Конвенції.¹⁶

Однак діють не лише названі два документи щодо прав біженців. Важливим у розв'язанні прав біженців є міжнародне законодавство з прав людини. У Всесвітній декларації прав людини 1948 року зазначено: «Усі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах».¹⁷ Таким чином, біженці та особи які шукають притулку, мають право на захист на основі міжнародного законодавства з прав людини та чітко встановлених прав біженців.

Конвенція проти катувань 1987 року та Конвенція про права дитини 1990 року є наступними інструментами з прав людини, які забезпечують важливий захист шукачам притулку та біженцям.

Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських чи таких, що принижують гідність видів поводження з людьми чи покарання, займає важливе місце в міжнародному праві біженців. Вона визначає та забороняє катування та інші форми жорстокого поводження з біженцями, та людьми, які просять захисту. Забороняє висилку або примусове повернення до ситуацій, коли є вагомі підстави вважати, що людині загрожує катування. Положення про заборону виселення не обмежується лише особами, які офіційно визнані біженцями, тому може допомогти особам, які пропустили термін подання заяви про визнання біженцем, або яким було надано помилкове рішення, або які

¹⁶Troeller G. Refugees in contemporary international relations: reconciling state and individual sovereignty. *UNHCR Working Paper*. No. 85. 2003. URL: [3e71f1b64.pdf](https://www.unhcr.org/refugees-and-protection/working-papers/2003/08/3e71f1b64.pdf) (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

¹⁷ Universal Declaration of Human Rights. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (last accessed:08.11.2021)

перебувають у країнах де немає окремих процедур для визначення статусу біженця. На відміну від положень Конвенції 1951 року, положення Конвенції проти катувань про невідсилання є абсолютним. Жодне обмеження або відступ від цього положення не допускається. Відповідно до Конвенції створено Комітет проти катувань. Особи можуть подавати скарги до цього Комітету проти держави-учасниці, за умови визнання цією державою компетенції Комітету приймати та розглядати індивідуальні заяви.¹⁸

Майже кожна країна світу ратифікувала Конвенцію про права дитини. Ця Конвенція застосовується до всіх дітей включаючи тих, які є біженцями або шукачами притулку. У Конвенції сформульовані чотири основні принципи, які лежать в основі поводження з усіма дітьми: принцип недискримінації, принцип найкращих інтересів дитини, право на життя, на виживання і розвиток, та право бути почутим. Крім того, Конвенція містить положення, які мають особливе значення для дітей біженців. Вона: окреслює ряд основних прав, включаючи захист від зловживань, експлуатації та зневаги до фізичного та інтелектуального розвитку та до освіти, їжі та найвищого рівня здоров'я; містить положення щодо права дитини не розлучатися з батьками проти їх волі, за винятком випадків, коли це відповідає інтересам дитини; возз'єднання сім'ї; та право на особливий захист та допомогу з боку держави, якщо дитина тимчасово або назавжди була позбавлена своєї сім'ї. Також зазначається, що кожна дитина, яка потребує надання статусу біженця або є біженцем, має право на належний захист та гуманітарну допомогу у здійсненні прав, передбачених Конвенцією.¹⁹

Крім цих документів існують інші міжнародні договори з прав людини, багато з яких мають факультативні протоколи, які мають відношення або відіграють важливу роль у захисті біженців.

¹⁸ Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx> (last accessed: 17.10.2021)

¹⁹ Convention on the Rights of the Child. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (last accessed: 17.10.2021)

Угода 1957 року, що стосується моряків-біженців, застосовується до моряків, які побоюються переслідування з тих чи інших причин, включаючи національність. Угода закликає до однакового поводження з усіма моряками, громадянами якої б держави вони не були.²⁰

Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року містить заборони та зобов'язання запобігати дискримінації за ознаками раси, кольору шкіри, національного чи етнічного походження. Це може бути особливо актуальним для шукачів притулку та біженців, які можуть стати об'єктами расової дискримінації та ксенофобії.²¹

Права, передбачені Міжнародним пактом про громадянські та політичні права 1976 року, мають недискримінаційну основу. В пакті проголошено, що людина має право не зазнавати тортур, жорстокого, нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження. Інші громадянські та політичні права включають право на життя; право на свободу та особисту недоторканність; на свободу пересування в межах держави; на захист від вигнання, яке повинно бути здійснене лише відповідно до рішення, прийнятого відповідно до закону; та до рівноправного захисту.²²

Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1976 року встановлює принцип недискримінації щодо економічних, соціальних та культурних прав. Він зобов'язує держави поступово працювати над реалізацією прав на адекватний рівень життя, на найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я та на освіту для біженців і шукачів притулку.²³

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979 року вимагає від держав-учасниць утримуватися від дискримінації щодо жінок у будь-який спосіб, що прямо чи опосередковано призводить до відмови їм у

²⁰ Stankovic M. Compendium of International, Regional and National Legal Instruments on Forced Displacement. *LJD*. 2017. URL: [CompendiumofInternationalRegionalandNationalLegalInstrumentsonForcedDisplacement.pdf](https://www.worldbank.org/forceddisplacement) (worldbank.org) (last accessed:17.10.2021)

²¹ International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cerd.aspx> (last accessed:17.10.2021)

²² International Covenant on Civil and Political Rights. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> (last accessed:17.10.2021)

²³ International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx> (last accessed:17.10.2021)

рівному користуванні своїми правами на рівні з чоловіками. Більш того, жорсткі форми дискримінації жінок можуть піддаватись переслідуванням відповідно до Конвенції 1951 року.²⁴

Конвенція про права осіб з інвалідністю 2008 року вимагає від держав-учасниць забезпечувати захист та безпеку людям з інвалідністю у небезпечних ситуаціях, як під час збройних конфліктів чи надзвичайних гуманітарних ситуаціях.²⁵

Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень 2010 року вимагає від держав-учасниць визнати насильницьке зникнення кримінальним злочином та притягувати до відповідальності відповідних осіб. Конвенція захищає осіб від екстрадиції, якщо є вагомі підстави вважати, що запит про видачу особи був надісланий з метою притягнення до відповідальності за статтю, расою, релігією, національністю, етнічним походженням, політичними поглядами чи приналежністю до певної соціальної групи, або якщо виконання запиту завдасть шкоди цій особі з будь-якої з цих причин. Вона також захищає людей від примусового повернення до держави, де їм може загрожувати насильницьке зникнення.²⁶

Існування держави та її автономія забезпечується тим, що держави мають поважати суверенітет і територіальну цілісність іншої країни, а також не втручатись у її внутрішні справи, що в свою чергу підкріплюється міжнародним правом. Якщо поглянути на права людини, то можна відзначити, що вона має право на виїзд з власної країни, і в'їзд до будь-якої країни. Проте, якщо говорити про прецедент вимушеного переміщення, то права починають діяти інакше. Для біженців є складним процесом виїхати зі своєї країни в іншу, оскільки держави мають право контролювати власний склад населення, а право

²⁴ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx> (last accessed:17.10.2021)

²⁵ Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crpd/pages/conventionrightspersonswithdisabilities.aspx> (last accessed:17.10.2021)

²⁶ International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/ced/pages/conventionced.aspx> (last accessed:17.10.2021)

на еміграцію людини не підкріплюється правом на імміграцію на міжнародному рівні.

Динаміка ж останніх змін у міжнародному законодавстві про біженців та міграцію є взаємодією між трьома факторами: кількістю біженців на території держави, рівнем наданих їм прав та ступенем солідарності між державами у їх захисті. Приймаючі країни частіше намагаються зменшити кількість біженців на своїй території, впроваджуючи заборони на міграцію та блокуючи пункти в'їзду. Солідарність між країнами в більшості відсутня, оскільки кожна держава керується своїми принципами щодо прийняття біженців і намагається зберегти стабільність на своїй території. В підсумку така обмежувальна динаміка проявляється в порушенні як суверенітету особистості, так і суверенітету інших держав.²⁷

Отже, можна зробити висновок, що міжнародна нормативно-правова база щодо біженців має всеосяжний характер і, на перший погляд, спрямована на максимальний захист вразливої верстви населення. Основними документами з захисту біженців є Конвенція 1951 року та Протокол 1967 року, інші є допоміжними. Однак досліджуючи їх, можна виявити, що права біженців хоча і тісно пов'язані з правом прав людини, проте вони відрізняються; а кількість документів направлених на допомогу виключно біженцям недостатня для їх повноцінного захисту, що в корисних цілях використовують держави. Тому міжнародне законодавство з біженства має краще відповідати сучасним реаліям та зосереджуватись на основних проблемах, що спіткають біженців на шляху до нормального життя.

1.2.Сучасне біженство: сутність, причини, вектори

Після 2011 року, коли УВКБ ООН оголосило про новий рекорд у 42.5 млн вимушено переміщених осіб у всьому світі, ці цифри почали різко зростати щороку з 45.2 млн у 2012 році до 51.2 млн у 2013 році та 59.5 млн у 2014 році.

²⁷ Van Selm J. Refugees and forced displacement: International security, human vulnerability, and the state. *United Nations University Press*. 2003. P. 66-93. URL: Refugees and forced displacement (unu.edu) (last accessed:17.10.2021)

До кінця 2015 року було 65.3 млн вимушено переміщених осіб, що включає в себе 21.3 млн біженців, 40.8 млн ВПО і 3.2 млн шукачів притулку. З 2015 року і до сьогодні ця кількість лише збільшувалась. На середину 2021 року 84 млн осіб є вимушено переміщеними, з них 26.6 млн біженців, 48 млн ВПО, 4.4 млн шукачів притулку.²⁸ І хоча проблема переміщених осіб існувала ще після Другої світової війни, однак лише в XXI столітті людство відчуло всю її серйозність і гостроту. Однак при розв'язанні цього питання, важливо розрізняти і розуміти всі аспекти, які пов'язані з особами, що потребують захисту міжнародної спільноти.

По-перше, обговоримо термінологію. Почнемо з терміну «біженець». На Світовому економічному форумі 2017 року прозвучала теза про те, що біженці не є проблемою – вони не творці кризи. Біженці є жертвами криз.²⁹ Біженець – це особа, яка покинула свою країну походження та не може чи не бажає повернутися туди через серйозну загрозу своєму життю чи свободі. Міжнародно-правове визначення цього терміну міститься у Конвенції 1951 року. Для того, щоб людину визнали біженцем, вона повинна мати обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідування у разі повернення до своєї країни походження чи звичайного місця проживання. Цей страх повинен стосуватися однієї або декількох із п'яти підстав, викладених у статті 1А (2) Конвенції 1951 року: раса, релігія, національність, приналежність до певної соціальної групи чи політичних поглядів. У країнах, де застосовується Конвенція щодо конкретних аспектів проблем біженців ОАЄ 1969 року або Картахенська декларація 1984 року, використовується визначення біженців, які містяться в цих документах.

Однак під визначення біженця з Конвенції 1951 року не підпадають особи які:

²⁸ UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed:17.10.2021)

²⁹ Jubilut. L. Refugees are victims of the crisis, not the creators. *World Economic Forum*. 2017. URL: Refugees are victims of the crisis, not the creators | World Economic Forum (weforum.org) (last accessed:17.10.2021)

- вчинили злочин проти миру, воєнний злочин або злочин проти людства, як це визначено в міжнародних документах, розроблених з метою передбачення таких злочинів;
- вчинили серйозний неполітичний злочин за межами країни притулку до того, як були прийняті до цієї країни як біженці;
- були винними у діях, що суперечать цілям і принципам ООН.

Біженцями також не будуть вважатись особи, які добровільно скористалися захистом країни свого громадянства або постійного проживання, або особи, які отримали захист у третій країні.³⁰

Конвенція у справах біженців 1969 року розширила визначення дане в Конвенції 1951 року, вона додала до терміну «біженець» як причину для переселення «зовнішню агресію, окупацію, іноземне панування або події, що серйозно порушують громадський порядок». А також це дозволило виокремити групу біженців та ввести термін «prima facie» (на перший погляд), на достатніх підставах.³¹ В Картахенській декларації 1984 року визначення біженця складається з трьох критерій: а) особа повинна перебувати за межами своєї країни; б) країна, про яку йдеться, переживає принаймні одну з надзвичайних ситуацій; в) життя, безпека чи свобода особи знаходяться під загрозою внаслідок однієї або кількох надзвичайних ситуацій Біженці мають право на захист від примусового повернення до своєї країни походження (принцип невідсилання) та мають інші права та обов'язки, визначені Конвенцією 1951 року.³²

Після Другої світової війни була створена установа під назвою Міжнародна служба розшуку, яка діє до сьогодні. Вона володіє документами Міжнародної організації у справах біженців (ІРО), органу який керував

³⁰ Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> (last accessed:17.10.2021)

³¹OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oau-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html> (last accessed:17.10.2021)

³² Cartagena Declaration on Refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc19084/cartagena-declaration-refugees-adopted-colloquium-international-protection.html> (last accessed:17.10.2021)

Міжнародною службою розшуку протягом трьох років з січня 1948 року по грудень 1950 року. У січні 1949 року в Женеві відбулася зустріч представників ІРО і волонтерських організацій. Під час неї Альберт Коен з Міжурядового комітету у справах біженців, у своєму виступі виклав те, що вважав трьома перешкодами, згідно з якими «біженець, є людиною без громадянства»:

- «біженець є іноземцем в будь-якій країні, в яку він може поїхати [...]. У нього немає тієї останньої інстанції, яка завжди відкрита для «нормально переміщеної особи» – повернення в рідну країну...».

- «біженець не просто іноземець куди б він не йшов, а незахищений іноземець. ... За ним немає уряду...».

- «ця людина, яка всюди є «інопланетянином» і незахищеним іноземцем в більшості випадків є нещасною. Вона іноді є об'єктом підозри або презирства, які легко спрямовані на іноземців без захисту; заведено вважати фактом масової психології, що поведінка національної групи змінюється залежно від того, чи повинна вона мати справу з «нормальним» іноземцем, з підтримкою держави, захистом якої він користується, або з «ненормальним» іноземцем, біженцем, безсилим і незахищеним, який не може повернутися в рідну країну, і який саме з цієї причини, і найбільш несправедливо, часто розглядається як підозрюваний і небажаний».³³ У висновку Коен відмітив, що «якщо є якась людина, яка потребує захисту, то це біженець».³⁴ Через 72 роки це залишається очевидним і актуальним.

Другий термін, який застосовується в законодавстві щодо біженців – «шукач притулку». Шукач притулку – це загальне позначення для тих осіб, які прагнуть захисту. У деяких країнах це термін, що стосується особи, яка подала заяву про надання статусу біженця, але ще не отримала остаточного рішення за своєю заявою. Зрештою, не кожен шукач притулку буде визнаний біженцем. Однак, вважається, що шукача притулку не слід повертати до своєї країни

³³ Stone D. Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction. *Patterns of Prejudice*. 2018. Vol. 52. Issue 2-3. P. 101-106. URL: Full article: Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction (tandfonline.com) (last accessed:17.10.2021)

³⁴ Там само.

походження, доки заява про надання притулку не буде розглянута у справедливій процедурі. В Північній Америці також використовують термін «азиль (asylee)». Азилем може бути або шукач притулку, як зазначено вище, або особа, чию заяву було прийнято і надано притулок.³⁵

Відзначимо, що важливо розрізнити терміни «мігрант» та «біженець». Неправильне розуміння цих термінів може мати серйозні наслідки для життя та безпеки осіб, які потребують допомоги, однак немає і загального міжнародного визначення терміну «мігрант». МОМ дала свою узагальнену дефініцію, яка не закріплена міжнародним правом. Мігрант – це людина, яка переїжджає зі звичного місця свого проживання, в межах країни чи перетинає міжнародний кордон, тимчасово або назавжди з певних причин. Цей термін також включає в себе ряд чітко визначених правових категорій людей, таких як трудові мігранти; нелегальні мігранти – особи, певні види переміщення яких визначені законом; а також ті, чий статус або засоби пересування не визначені спеціально міжнародним правом, наприклад, іноземні студенти. Також на відміну від біженців, мігранти не мають страху стати жертвою переслідування або їм не було завдано серйозної шкоди у своїх країнах. Мігранти продовжують користуватися захистом своїх урядів, навіть якщо перебувають за кордоном, і можуть у будь-який час повернутись додому.³⁶

По-четверте, терміном схожим до «біженець», але який не слід з ним плутати, є «внутрішньо переміщена особа». Відповідно до Керівних принципів внутрішнього переміщення ООН, ВПО – це «особи або групи осіб, які були змушені втекти або залишити свої домівки чи місця постійного проживання, зокрема в результаті або з метою уникнення наслідків збройного конфлікту, ситуацій здійснення насильства, порушень прав людини або природних чи антропогенних катастроф, і які не перетнули міжнародно визнаний кордон».³⁷ Термін ВПО має лише описовий характер. Переважна більшість ВПО

³⁵ Asylum seeker. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Asylum_seeker (last accessed:15.11.2021)

³⁶ IOM Definition of "Migrant". *IOM*. URL: <https://www.iom.int/node/102743> (last accessed:15.11.2021)

³⁷ About internally displaced persons. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/issues/idpersons/pages/issues.aspx> (last accessed:16.11.2021)

становлять жінки та діти, яким особливо загрожує зловживання своїми основними правами. Також у переміщених осіб рівень смертності значно вищий, ніж серед населення в цілому. Хоча багато ВПО стикаються з тими ж труднощами, як і біженці, їм не надаються ті ж права відповідно до міжнародного права. Однак вони мають право на отримання гуманітарної допомоги, захист від фізичного насильства та свободу пересування. Але через національний суверенітет саме країна, в якій людина переміщена, в першу чергу відповідає за її допомогу і захист. Деякі уряди не можуть або не бажають забезпечувати цей захист. Тому, багато ВПО змушені переїзжати в табори, більшість з них не мають коштів або можливості покинути свою країну походження (навіть якщо вони захочуть).³⁸

Екологічні проблеми людства, які все більше стають нагальними на порядку денному на міжнародній арені, призвели до появи терміну «екологічні мігранти». До кризи 2015 року в міжнародній дискусії про екологічних мігрантів не було прийнято жодного документу для захисту транскордонних переміщених осіб, які постраждали від стихійних лих та зміни клімату. Порядок денний сталого розвитку до 2030 року Програми розвитку ООН поживив інтерес та усвідомлення причинно-наслідкового зв'язку між екологічними загрозами та міграцією.³⁹

Хоча біженці від переслідувань та війни захищені міжнародним правом, незрозуміло, наскільки міжнародне право захищає людей, які вимушені шукати притулку за кордоном внаслідок факторів навколишнього середовища. Першою проблемою у захисті, є відсутність універсального визначення цієї конкретної групи людей, немає юридично закріпленого терміну, оскільки Конвенція про біженців 1951 року не визнає екологічні фактори як критерії для визначення біженця. Однак МОМ створила свої визначення, для розрізнення людей які постраждали від екологічних і кліматичних загроз:

³⁸ Refugee, asylum-seeker, migrant, idp: what's the difference? *Concern Worldwide US*. 2019. URL: [Refugee, Asylum-Seeker, Migrant, IDP: What's the difference? \(concernusa.org\)](https://concernusa.org/what-is-the-difference-between-refugee-asylum-seeker-migrant-idp/) (last accessed:16.10.2021)

³⁹ Scissa C. Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law. *E-International Relations*. 2021. URL: [Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law \(e-ir.info\)](https://www.e-ir.info/2021/01/15/recognition-and-protection-of-environmental-migrants-in-international-law/) (last accessed:17.10.2021)

- «Екологічними мігрантами називають осіб або групи осіб, які, переважно з причин раптової або поступової зміни навколишнього середовища, що негативно впливає на їхнє життя чи умови життя, зобов'язані покинути своє звичне житло або вирішили це зробити тимчасово чи назавжди, і які переміщуються або всередині своєї країни, або за кордоном».

- «Екологічно переміщеними особами є ті люди, які переміщені в межах країни свого постійного проживання або які перетнули міжнародний кордон і для яких деградація, погіршення чи руйнування навколишнього середовища є основною причиною їхнього переміщення, хоча не обов'язково єдиною»⁴⁰.

Формулювання чіткої дефініції осіб, переміщених через зміну клімату, стало б відправною точкою для міжнародного захисту екологічних біженців. Проте це є проблематичним через труднощі з встановленням причинно-наслідкових зв'язків між змінами навколишнього середовища та міграцією, а також через безліч різних форм, які може спричинити міграція, спричинена навколишнім середовищем. Також ні Рамкова конвенція ООН про зміну клімату, ні Кіотський протокол не містять жодних положень, що стосуються конкретної допомоги чи захисту для тих, на кого вплив клімату вплине безпосередньо. Те саме стосується й інших найбільш актуальних питань міжнародного права: а саме права біженців, закону про осіб без громадянства та прав людини.⁴¹

У 2007 році заступник Верховного комісара з прав людини зазначив, що до 2050 року ще сотні мільйонів людей можуть стати назавжди переміщеними через підвищення рівня морів, повені, посухи, голоду та ураганів, танення або обвалу льодовикових покривів, посиленого опустелювання та зміни екосистем.

⁴⁰ Migration, Environment and Climate Change: Evidence for Policy (MECLEP), Glossary. *MOM*. 2014. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/meclep_glossary_en.pdf?language=en (last accessed:16.11.2021)

⁴¹ Olsson L. Environmental migrants in International law. *Juridicum*. 2015. URL: FULLTEXT01.pdf (diva-portal.org) (last accessed:17.10.2021)

Відповідно, експерти екологічних спільнот, а також спільнот з прав людини висловили свою стурбованість у контексті міграції, спричиненої екологією.⁴²

До кінця 2020 року близько 7 млн людей у 104 країнах і територіях перебували в умовах переміщення внаслідок катастроф. Афганістан (1.1 млн); Індія (929 тис.); Пакистан (806 тис.); Ефіопія (633 тис.) і Судан (454 тис.) увійшли до п'ятірки країн з найбільшою кількістю ВПО через катастрофи. Понад 98% з 30,7 млн нових переміщень у 2020 році були наслідком небезпек, пов'язаних з погодою, таких як шторми та повені. В Східній Азії, Тихому океані та Південній Азії понад 60% нових внутрішніх переміщень було внаслідок стихійних лих та припало на п'ять країн: Китай (5.1 млн), Філіппіни (4.4 млн), Бангладеш (4.4 млн), Індія (3.9 млн) і США (1.7 млн).⁴³ Хоча точні розрахунки кількості екологічних мігрантів різняться, принаймні, існує загальна згода щодо того, що міграційна криза, спричинена екологією, в майбутньому перевершить усі відомі кризи біженців за кількістю постраждалих.

Серед інших причин біженства і взагалі переміщення людей, окрім екологічних проблем, можна виділити такі як: переслідування, війни, конфлікти, терористичні загрози, порушення прав людини, фінансові труднощі й нестабільність, голод, приналежність до певної групи людей і т.д., їх з кожним роком стає все більше.

Однією з найпоширеніших причин для переміщення осіб з власної країни є переслідування на релігійній, політичній, расовій чи соціальній основі. Наступною є конфлікти та війни. Починаючи з кінця Другої світової війни, 2011 року після Арабської весни, посиленням і розростанням терористичної організації ІДІЛ, й посилившись після 2015 року, у зв'язку з війною у Сирії (наразі зафіксовано 5.6 млн сирійських біженців⁴⁴), та економічною кризою у

⁴² Climate change and displacement. *Forced migration review*. 2008. Issue 31. Refworld. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/50c07c5f2.pdf> (last accessed:17.10.2021)

⁴³Environmental Migration. *Migration data portal*. 2021. URL: https://www.migrationdataportal.org/themes/environmental_migration_and_statistics (last accessed:17.11.2021)

⁴⁴ Syrian refugee statistics. *Operational Data Portal*. 2021. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (last accessed:18.10.2021)

Венесуелі, яка призвела до того, що понад 4 млн венесуельців⁴⁵ були змушені покинути свою країну для пошуку кращого життя, кількість біженців зростає в геометричній прогресії. На Африканському континенті з кожним роком все більше виникає конфліктів на етнічній, релігійній чи політичній основі, на додаток до збільшення кількості терористичних груп і їх постійного насилля. Демократична Республіка Конго має найбільше число переміщених осіб на африканському континенті, з майже 6 млн осіб, які були змушені покинути свої будинки у зв'язку з постійними конфліктами. З приходом до влади Талібану в Афганістані влітку 2021 року, можна очікувати на збільшення потоку біженців, які будуть шукати захисту як в європейських країнах, так і у всьому світі.

А такі проблеми як постійні порушення прав людини, відсутність доступу до харчових продуктів (за доповіддю Всесвітньої продовольчої програми ООН на 2021 рік 41 млн людей страждають від голоду, половина з яких знаходяться у чотирьох країнах Північної Африки та Близького Сходу – Сомалі, Південному Судані, Нігерії та Ємені⁴⁶), некваліфікована медична допомога, фінансова нестабільність, інфляція, посилюючись епідемією COVID-19, постійно сприяють збільшенню кількості вимушено переміщених осіб. Крім цього як тільки починається дослідження маршрутів чи то біженців, чи мігрантів, зростання переміщення стає «напівавтоматичним», а індивідуальні мотиви не мають значення. Покращені транспортні засоби та так звані міграційні мережі (наприклад, родина, друзі або соціальні зв'язки в країні призначення) також збільшують розмір і ймовірність потоку переміщень.

Понад дві третини всіх біженців, які перебувають під мандатом УВКБ ООН, і венесуельців, переміщених за кордон, походять лише з п'яти країн: Сирія (6.8 млн), Венесуела (4.1 млн), Афганістан (2.6 млн), Південний Судан (2.2 млн), М'янма (1.1 млн). Найбільшу кількість біженців приймає Туреччина (3.7 млн), потім Колумбія (понад 1.7 млн), Уганда (1.5 млн), Пакистан (1.4 млн)

⁴⁵UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed:17.10.2021)

⁴⁶ Famine knocking at the door of 41 million worldwide, WFP warns. *UN News*. 2021. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/06/1094472> (last accessed:16.11.2021)

і Німеччина (1.2 млн).⁴⁷ Мігранти й біженці прибувають різними шляхами до безпечних країн призначення. З них можна виділити маршрути до ЄС: Західносередземноморський, який простягається через море між Іспанією та Марокко, Центральносередземноморський – ділянка Середземного моря між Північною Африкою та Італією, Західнобалканський шлях до Греції та Болгарії, Східносередземноморський маршрут до кордону з Туреччиною і Грецією (через нього найбільше було здійснено переміщень у 2015 році), та Східний прикордонний маршрут – сухопутний кордон Європейського Союзу протяжністю 6000 кілометрів між Білоруссю, Молдовою, Україною, Російською Федерацією та його східними державами-членами (Естонією, Фінляндією, Угорщиною, Латвією, Литвою, Норвегією, Польщею, Словаччиною, Болгарією та Румунією). Цей маршрут створює значні проблеми для прикордонного контролю. У 2021 році активізувалося його використання, через збільшення кількості мігрантів і біженців з таких країн, як Афганістан та Ірак, які шукають притулку в ЄС.⁴⁸

В Північній Америці на кордоні з США (особливо штат Техас) та Мексикою – шлях через який величезна кількість незаконних мігрантів та біженців з Латинської Америки рухаються до США і Канади та створюють небезпечну ситуацію на кордоні. З Афганістану до Пакистану постійно втікають біженці, наразі 1.4 млн афганських біженців перебувають на території Пакистану і їх кількість поступово збільшується. Понад 2 млн осіб з Ефіопії після початку війни у 2020 році в регіоні Тіграй були вимушені переселитись до Судану, як безпечної країни. Через етнічні чистки в штаті Ракхайн в М'янмі, після того, як у 2017 році відбувся державний переворот приблизно 900 тис. осіб більшість з яких діти, вимушено стали біженцями та втекли до

⁴⁷ UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed:17.10.2021)

⁴⁸ Migratory Routes. *Frontex*. URL: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-mediterranean-route/> (last accessed:16.11.2021)

Бангладешу.⁴⁹ Такі шляхи найбільше використовуються біженцями й вони потребують постійного нагляду та посиленого контролю з боку урядів країн та як міжнародних, так і регіональних організацій, адже вони не завжди є безпечними для переміщення осіб, які не зі своєї волі покинули постійні місця проживання.

Отже, можна зробити висновок, що для вивчення сучасного біженства потрібно не бачити проблему в цілому, а детально розглянути її сутність. Існує різниця в термінології визначення кожної вразливої групи населення, вона впливає на здійснення цілеспрямованого захисту та контролю відповідно до сучасних подій у світі. Причини та фактори, що впливають на збільшення кількості переміщення осіб, змінюються і доповнюються кожного року, ускладнюючи процес їх стабілізації. Шляхи якими рухаються потоки біженців з кожним роком все більше навантажують і без того крихкий прикордонний контроль. Це ціла система, яка існує в сучасному світі і яка потребує організованості, щоб ефективно діяти та співпрацювати зі світовим порядком.

Висновки до розділу 1

Біженство – це багатогранне явище міжнародних відносин, що впливає на сучасний стан справ майже всіх держав у світі. Для осіб, які потребують допомоги від міжнародного суспільства було напрацьоване законодавство, яке направлене на їх захист та забезпечення прав. Починаючи з Конвенції 1951 року та Протоколу 1967 року, нормативно-правова база витримала майже 70 років, однак наразі більшість з документів не є адаптованими до сучасності, а їх дотримання з боку держав не повноцінним. Вони не розглядають нові виклики та загрози, як тероризм, організована злочинність та ін., що змушують людей тікати зі своїх країн. Переплітаючись з правом прав людини, права біженців недосконало захищені й представлені в міжнародному законодавстві, як і статус біженців у суспільстві. Це своєю чергою вимагає створення для

⁴⁹ Taz A. Refugee map: The countries and borders where desperate migrants face 'dangerous and unlawful' pushback. *Inews*. 2021. URL: <https://inews.co.uk/news/world/refugee-map-countries-borders-where-migrants-face-dangerous-pushback-1227175> (last accessed: 16.11.2021)

вразливої групи населення нових документів міжнародного формату та оновлення вже застарілих. Однак проблема сучасного біженства не лише в пробілах з законодавством, а в самій сутності явища. Кількість дефініцій направлених на розрізнення осіб, які були переміщені зростає з кожним роком: біженці, мігранти, шукачі притулку, ВПО, екологічні мігранти – це в підсумку призводить до неправильного захисту їх прав, адже кожна група вимагає свого законодавства. Причини ж, які спричиняють потоки біженців, все зростають в масштабах, від переслідувань і конфліктів – до змін клімату і проблем з екологією. Маршрути руху біженців охоплюють все більшу кількість країн, які не в змозі надати притулок або взагалі відмовляються надавати будь-яку допомогу. Все це слугує підтвердженням, що без належного контролю і взаємодії на міжнародній арені, проблема буде лише поглиблюватись.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ БІЖЕНЦІВ У СВІТІ

2.1. Захист прав біженців в регіональному та національному праві

Окрім міжнародного законодавства, на регіональному рівні та на рівні держав існують окремі документи, які регулюють захист і права біженців. Метою регіонального співробітництва – є спільне забезпечення ефективного захисту переміщених осіб, адже для однієї держави це складно для реалізації, а транскордонні переміщення можуть підірвати безпеку, економіку і політичну ситуацію не тільки на державному рівні, а й на регіональному. Успішна регіональна система дозволяє розподіляти відповідальність за захист біженців між державами на основі принципів справедливості, поваги до суверенітету, взаємності та солідарності.

Будь-яку регіональну домовленість потрібно розуміти як доповнення, а не заміну відповідальності окремої держави. Регіональні документи дозволяють здійснювати узгоджені дії для покращення умов у країнах надання притулку та пошуку розв'язання проблем біженців, що у свою чергу, може зменшити потребу біженців подорожувати в інші приймаючі країни та шукати кращі стандарти захисту. (Див. Додаток 2)

Люди, яких визнають біженцями, повинні мати змогу своєчасно використати одну з трьох можливостей вирішення їх проблеми. Перша – добровільна репатріація, яка визнає, що більшість біженців бажають повернутися до своєї країни походження. Друга – місцева інтеграція в країні надання притулку, що визнає реальність в якій багато біженців не зможуть ні повернутися на батьківщину, ні бути переселеним в третю країну. Третя – переселення в одну з країн, які біженці вважають найкращими для оселення – Австралію, Канаду чи США, однак така можливість доступна менше одному відсотку біженців у світі. Регіональні домовленості можуть допомогти країнам домовитись між собою для забезпечення кращого захисту і допомоги вимушено переміщеним особам, а також покращити безпеку, політичні чи економічні умови у своїх країнах.

Щоб угоди про регіональну співпрацю були юридично життєздатними, вони повинні узгоджуватися з міжнародним законодавством у справах біженців та міжнародним законодавством з прав людини. Держави мають зобов'язання перед біженцями та особами, які шукають притулку, відповідно до міжнародних та регіональних законів про біженців та права прав людини, як з точки зору ратифікації договорів, так і традиційного міжнародного права. Біженці або особи, які шукають притулку, не можуть перебувати у просторі, де не застосовуються закони.⁵⁰

В Африці та Близькому Сході регіональні документи з прав людини, що стосуються захисту біженців, включають Арабську конвенцію про біженців і Бангкокські принципи щодо статусу та поводження з біженцями, Африканську хартію прав людини та народів, Арабську хартію з прав людини та Каїрську декларацію з прав людини в ісламі.

У 1994 році ЛАД прийняла Арабську конвенцію про регулювання статусу біженців у арабських країнах, але вона так і не набула чинності. У 2001 році країни Азії та Африки прийняли переглянуті Бангкокські принципи щодо статусу та поводження з біженцями, а в жовтні 2017 року ЛАД прийняла нову Арабську конвенцію про біженців. І в Арабській конвенції, і в Бангкокських принципах використовується визначення біженця, що міститься у Конвенції про біженців ОАЄ 1969 року, де вона розширила визначення подане в Конвенції 1951 року. Вона додала до терміну «біженець», як причину для переселення «зовнішню агресію, окупацію, іноземне панування або події, що серйозно порушують громадський порядок», а також ввести термін «prima facie» – на достатніх підставах.⁵¹

⁵⁰ Regional refugee protection in comparative perspective. *The Andrew & Renata Kaldor Centre for International Refugee Law. Policy brief* 2. 2015. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oau-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html> (last accessed: 17.10.2021)

⁵¹ OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oau-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html> (last accessed: 17.10.2021)

Африканська (Банжувська) Хартія прав людини та народів – це міжнародний документ з прав людини, призначений для сприяння та захисту прав людини та основних свобод на африканському континенті. Хартія набула чинності в 1987 році. В ній проголошується, що кожна особа, в тому числі й біженець, користується правами й свободами, які визнані та гарантовані цією Хартією, незважаючи на расу, етнічну групу, колір шкіри, стать, мову, релігію, політичні чи будь-які інші переконання, національне та соціальне походження, стан, народження або будь-який інший статус. А також, що кожна особа має право на свободу та на особисту безпеку.⁵²

В 1994 році, була створена Арабська хартія прав людини, однак на той час ні одна з держав-членів її не ратифікувала. Пізніше Хартія була оновлена і змінена на арабському саміті в Тунісі у 2004 році й набула чинності 15 березня 2008 року. Хоча Хартія була піддана критиці з боку арабського громадянського суспільства як така, що в багатьох ключових аспектах не відповідає міжнародним стандартам у сфері прав людини, вона все-таки сприяла створенню незалежного Арабського комітету з прав людини, відповідального за перегляд від держав, що її ратифікували, звітів щодо порушення прав людини.⁵³

Організація ісламського співробітництва, яка є найвпливовішою і найбільшою організацією серед мусульманського суспільства, офіційно прийняла Каїрську декларацію з прав людини в ісламі в 1990 році. В пресі її освітлювали як «доповнення» до Загальної декларації прав людини 1948 року. В ній проголошувалось, що країна притулку зобов'язана забезпечувати захист шукача притулку до моменту досягнення його безпеки, якщо тільки притулок не є мотивом вчинення діяння, яке шаріат вважає злочином.⁵⁴ У 2012 році держави-члени Організації прийняли Ашгабатську декларацію на конференції міністрів у Туркменістані. У Декларації відзначається, що понад чотирнадцять

⁵² African Charter on Human and Peoples' Rights. *African Commission on Human and Peoples' Rights*. URL: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49> (last accessed:17.10.2021)

⁵³ League of Arab States, Arab Charter on Human Rights. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38540.html> (last accessed:17.10.2021)

⁵⁴ Cairo Declaration on Human Rights in Islam. *University of Minnesota, Human Rights Library*. URL:<http://hrlibrary.umn.edu/instrree/cairodeclaration.html> (last accessed:17.10.2021)

століть тому іслам заклав основу надання притулку, яка зараз глибоко вкорінена в ісламській вірі, спадщині та традиціях. Міністри також відзначили постійну цінність та актуальність у XXI столітті Конвенції 1951 року та Протоколу 1967 року та важливість поваги до принципів та цінностей, що лежать в основі цих документів. Ці необов'язкові документи дуже важливі, і несуть таку ж юридичну цінність, як правові інструменти в інших регіонах.⁵⁵

На американському континенті до відповідних правозахисних документів належить Американська декларація про права та обов'язки людини; Американська конвенція з прав людини; Картахенська декларація щодо біженців; Декларація Сан-Хосе про біженців та переміщених осіб; Декларація Ріо-де-Жанейро про інститут біженства; Декларація Мексики та План дій щодо посилення міжнародного захисту біженців у Латинській Америці; Декларація та План дій Бразилії.

Американська декларація про права та обов'язки людини також відома як Боготська декларація. Була прийнята країнами Америки на дев'ятій Міжнародній конференції американських держав у Боготі, Колумбія, у квітні 1948 року. Декларація встановлює, що основні права людини не впливають з того факту, що вона є громадянином певної держави, а базуються на атрибутах її людської особистості. Незважаючи на те, що вона була прийнята як декларація, а не як договір, сьогодні Американська декларація є джерелом міжнародних зобов'язань для держав-членів ОАД. Усі члени ОАД, включаючи США, юридично зобов'язані дотримуватися цієї декларації.⁵⁶

Американська конвенція з прав людини бере свій початок з Міжамериканської конференції, що відбулася в Мексиці в 1945 році. Однак лише у 1967 році Комісія представила новий проєкт Конвенції, а в 1978 році набула чинності. Було створено Міжамериканський суд з прав людини та змінено юридичну природу документів, на яких ґрунтується інституційна

⁵⁵ Ashgabat Declaration of the International Ministerial Conference of the Organization of Islamic Cooperation on Refugees in The Muslim World. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/595c95ba4.pdf> (last accessed: 17.10.2021)

⁵⁶ American declaration of the rights and duties of man. OAS. URL: <http://www.cidh.org/Basicos/English/Basic2.American%20Declaration.htm> (last accessed: 17.11.2021)

структура. У своїй першій частині Американська конвенція встановлює зобов'язання держав та проголошує захищені ними права людини. У другій частині – засоби захисту для осіб, що потребують допомоги.⁵⁷

Картахенська декларація щодо біженців – це регіональний інструмент захисту біженців, прийнятий у 1984 році групою експертів із кількох латиноамериканських країн, як результат колоквиуму з питань міжнародного захисту біженців та переміщених осіб у Центральній Америці, Мексиці та Панамі, який відбувся у Картахені-де-Індіас, Колумбія. Картахенська декларація підтверджує центральне значення права на притулок та принцип невідсилання, важливість активного пошуку довготривалих рішень, а також необхідність координації та гармонізації універсальних та регіональних систем та національних зусиль. Незважаючи на те, що вона є необов'язковим регіональним документом, визначення Картахенського біженця завоювало особливе місце в регіоні, не в останню чергу завдяки його включенню до національних законів та практик 14 держав. Картахенська декларація, як інструмент захисту, зобов'язує поводитися з особами, на яких не поширюється класичне визначення біженця, але все ж таки які потребують міжнародного захисту, як це передбачено Конвенцією 1951 року. Розширене визначення біженця у Картахенській декларації має на меті забезпечити захист від ситуаційних чи групових ризиків. Визначення біженця містить три критерії: а) особа повинна перебувати за межами своєї країни; б) країна, про яку йдеться, переживає надзвичайну ситуацію; в) життя, безпека чи свобода особи знаходяться під загрозою внаслідок однієї або кількох надзвичайних ситуацій.⁵⁸

Декларація Сан-Хосе про біженців та переміщених осіб, зосереджена на внутрішньому переміщенні. В 1994 році відбувся Колоквиум в Сан-Хосе, Коста-Рика на тему «Десята річниця Картахенської декларації щодо біженців» у якому

⁵⁷ American Convention on Human Rights: "Pact of San José, Costa Rica". URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201144/volume-1144-i-17955-english.pdf> (last accessed: 17.10.2021)

⁵⁸ Cartagena Declaration on Refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc19084/cartagena-declaration-refugees-adopted-colloquium-international-protection.html> (last accessed: 17.10.2021)

брали участь делегати з 20 американських країн. Цей колоквиум мав на меті переоцінити Картахенську декларацію і в результаті призвів до розробки Декларації Сан-Хосе про біженців та переміщених осіб. Вона активізувала зв'язок між законом про біженців та правами людини. Ця Декларація визнає збіжність між міжнародним правом біженців, міжнародними правами людини та міжнародним гуманітарним правом, заявляючи, що порушення прав людини є однією з причин переміщення, а отже, захист таких прав та зміцнення демократичної системи є найкращими заходами у пошуку довготривалих рішень, а також запобігання конфліктам, відтоку біженців та гуманітарним кризам.⁵⁹

Декларація Ріо-де-Жанейро про інститут біженства 2000 року. Вона підтверджує узгоджену повагу країнами принципу невідсилання, включаючи невідмову на кордонах та легалізацію в'їзду іноземців. Декларація також підтримує постійне включення змінних статі, віку та різноманітності до національних законів про біженців та ВПО.⁶⁰

Декларація Мексики та План дій щодо посилення міжнародного захисту біженців у Латинській Америці. Уряди, представники громадянського суспільства та міжнародні організації зустрівшись у Мехіко у 2004 році з нагоди 20-річчя Картахенської Декларації, підтвердили вже встановлені принципи та розробила нову структуру зобов'язань щодо біженців, втілену в Декларації та Плані дій Мексики. Одним із важливих моментів було встановлення стратегічних стовпів узгоджених дій між урядами, громадянським суспільством та місцевими групами для впровадження кращих механізмів правового захисту та полегшення процесу місцевої інтеграції біженців. Декларація та План дій були визнані важливими угодами щодо

⁵⁹ Regional Refugee Instruments & Related, San José Declaration on Refugees and Displaced Persons. 1994. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/4a54bc3fd.html> (last accessed:17.10.2021)

⁶⁰ Regional Refugee Instruments & Related, Rio de Janeiro Declaration on the Institution of Refuge. 2000. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/3de4f8982.html> (last accessed:17.10.2021)

розширення простору гостинності для біженців та створення життєздатних нових альтернатив та рішень.⁶¹

Декларація та план дій Бразилії «Дорожня карта щодо посилення захисту та сприяння сталому розв'язанню проблем біженців, переміщених осіб та осіб без громадянства в Латинській Америці та Карибському басейні». У грудні 2014 року на зустрічі міністрів у Бразилії, агентство ООН у справах біженців та представники 28 країн та трьох територій Латинської Америки та Карибського басейну прийняли дорожню карту, спрямовану на вирішення нових тенденцій переміщення та припинення безгромадянства до 2024 року. Вона розширила визначення біженця для Латинської Америки та запропонувала нові спільні підходи до гуманітарних потреб біженців та ВПО. Учасники погодились співпрацювати над дотриманням найвищих міжнародних та регіональних стандартів захисту, впроваджувати інноваційні рішення для захисту біженців та інших переміщених осіб та покінчити з труднощами осіб без громадянства у всьому регіоні протягом десятиліття. План дій включає 11 стратегічних програм, які мають бути реалізовані урядами до 2024 року.⁶²

В Азії Південно-Азійська асоціація регіонального співробітництва (СААРК) у 2002 році ухвалила Конвенцію про регіональні механізми сприяння добробуту дітей, в тому числі й дітей-біженців у Південній Азії⁶³ та Соціальну хартію у 2004 році, в якій держави-учасниці проголосили, що намагатимуться регулювати внутрішню міграцію, що може призвести до надмірної концентрації населення, безпритульності, зростання бідності та безробіття.⁶⁴ Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) опублікувала Декларацію прав людини

⁶¹ Regional Refugee Instruments & Related, Mexico Declaration and Plan of Action to Strengthen International Protection of Refugees in Latin America. 2004. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/424bf6914.html> (last accessed: 17.10.2021)

⁶² Brazil declaration. URL: <https://www.acnur.org/5b5101644.pdf> (last accessed: 17.10.2021)

⁶³ SAARC Convention on regional arrangements for the promotion of child welfare in South Asia. URL: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/SAARC%20Convention%20on%20Regional%20Arrangements%20on%20the%20Promotion%20of%20Child%20Welfare%20in%20South%20Asia.pdf> (last accessed: 17.11.2021)

⁶⁴ SAARC Social Charter. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/595c933c4.pdf> (last accessed: 16.10.2021)

АСЕАН у 2012 році, де було проголошено що права працівників – мігрантів є невіддільною та неподільною частиною прав людини та основних її свобод.⁶⁵

У Європі до відповідних інструментів з захисту біженців належать: Спільна європейська система притулку, Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та її протоколи; Директива ЄС про умови прийому; Кваліфікаційна директива; Дублінський регламент.

Спільна європейська система притулку 1999 року – це рамки узгоджених правил, які гармонізують стандарти прийому та захисту осіб, які потребують допомоги в ЄС на основі абсолютного застосування Конвенції 1951 року та Протоколу 1967 року. Система також націлена на зменшення відмінностей щодо надання притулку між державами-членами на основі обов'язкового законодавства. Однак в реаліях ця система характеризується різним ставленням до шукачів притулку та різним рівнем визнання серед держав-членів ЄС. Ця розбіжність пояснюється тим, що чинні правила надають державам-членам велику свободу дій як застосовувати загальні правила ЄС. Криза біженства ЄС у 2015 році створила тиск на системи притулку держав-членів. Щоб протидіяти кризі було узгоджено нові правила ЄС для забезпечення однакового ставлення до шукачів притулку в якій би країні вони не подавали заяву.⁶⁶

Європейська конвенція з прав людини або Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод – це конвенція, що набула чинності в 1953 році, і була спрямована на захист основних свобод та прав людини в Європі. Крім цього Конвенція створила Європейський Суд з прав людини. У деяких європейських державах положення конвенції вважаються частиною національного законодавства, а також вона вважається одним з найефективніших документів спрямованих на захист прав людини.⁶⁷

⁶⁵ ASEAN Human Rights Declaration. ASEAN. URL: https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/6_AHRD_Booklet.pdf (last accessed:16.10.2021)

⁶⁶ Common European Asylum System. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en (last accessed:17.10.2021)

⁶⁷ European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (last accessed:17.10.2021)

Директива про умови прийому 2003 року – є документом ЄС, що встановлює стандарти для людей, які подали заяви про надання притулку, що включають житло, охорону здоров'я та право на роботу терміном до 9 місяців. Вона також приділяє увагу неповнолітнім без супроводу та жертвам катувань, і включає правила щодо утримання шукачів притулку. Проте певні стандарти Директиви залишаються об'єктом для суперечок. Шукачі притулку мають дуже різні умови прийому в ЄС, а у деяких країнах їхні основні потреби не задовольняються.⁶⁸

Кваліфікаційна директива ЄС 2011 року встановлює критерії для кандидатів на отримання статусу біженця або статусу особи з додатковим захистом, а також роз'яснює права осіб, яким надали один з цих статусів. Таким чином покращуючи доступ до прав та заходів інтеграції для одержувачів міжнародного захисту.⁶⁹

Дублінський Регламент 2013 року – це закон, який поширюється на країни-члени ЄС, а також Ісландію, Норвегію, Швейцарію та Ліхтенштейн. Він визначає, яка держава відповідальна за прийняття заяви про надання притулку, і потім направляє особу в цю державу. Однією з цілей Регламенту є запобігання подання заяв в декілька держав одночасно, а також скорочення кількості шукачів притулку, які постійно переїжджають з однієї країни в іншу.⁷⁰

Що ж до національного права, то Конвенція 1951 року не встановлює, яким чином держави-учасниці мають визначати, чи відповідає особа визначенню біженця. Кожна держава розробляє свою процедуру надання притулку та визначення статусу біженця. Це часто призводить до розбіжностей між державами, адже уряди розробляючи свої закони щодо біженців і мігрантів послуговуються наявними проблемами, питаннями національної безпеки й т.д.. Деякі конституції визнають право на притулок і що воно має надаватися кожній

⁶⁸ The Reception Conditions Directive. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/reception-conditions_en (last accessed: 17.10.2021)

⁶⁹ The Qualification Directive. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4aa508692> (last accessed: 17.10.2021)

⁷⁰ The Dublin Regulation. UNHCR. URL: <https://www.unhcr.org/4a9d13d59.pdf> (last accessed: 17.10.2021)

людині, яка цього попросить (наприклад, в Анголі, Хорватії, Німеччині, Індонезії, Венесуелі); деякі визнають це право як обов'язкове завдання для держави (наприклад, в Азербайджані, Болгарії, Демократичній Республіці Конго, Туркменістані); інші визнають право просити притулку та користуватися ним, але воно має відповідати чинним законам країни, тобто держава сама диктує правила незалежно від міжнародного права (до прикладу, Афганістан, Албанія, Буркіна-Фасо, Ірак). Крім цього держави можуть деталізувати право шукати притулку та користуватися ним. Деякі посилаються на визначення біженця в Конвенції 1951 року і послуговуються ним для надання притулку (до прикладу як у Гвінеї чи Угорщині); частина країн зважає на загрози, які постають перед шукачами притулку, як переслідування через політичну чи соціальну позицію в суспільстві (наприклад, Болгарія, Куба, Мозамбик, Португалія, Словаччина), також в конституціях держав може бути проголошено, що притулок надається відповідно до міжнародних правил та договорів (наприклад, в Грузії, Італії, Польщі, Румунії).⁷¹

Однак приєднуючись до Конвенції 1951 року та Протоколу 1967 року, країни зобов'язуються захищати біженців та шукачів притулку на своїй території та надавати їм всі права відповідно до міжнародних договорів. Ті держави, які не є сторонами Конвенції або Протоколу, мають дотримуватись принципу невідсилання, який є обов'язковим для всіх країн.⁷² А прийняття національного законодавства про біженців, яке має за основу міжнародні стандарти, є ключовим для посилення процесу надання притулку, підвищення ефективності захисту та створення основи для пошуку шляхів вирішення важкого становища біженців.

Отже, підсумовуючи, можна стверджувати, що не всі регіони, які і держави мають однакову кількість розпрацьованих механізмів захисту біженців. В більшості вони створювались в різні періоди й відповідно до подій, які

⁷¹ Stankovic M. Compendium of International, Regional and National Legal Instruments on Forced Displacement. *LJD*. 2017. URL: [CompendiumofInternationalRegionalandNationalLegalInstrumentsonForcedDisplacement.pdf](https://www.worldbank.org) (worldbank.org) (last accessed:17.10.2021)

⁷² A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. UNHCR. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org) (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

спричиняли потоки переміщених осіб. Регіональне законодавство націлене не лише на допомогу державам, які не в змозі самотійно вирішити проблему з біженцями, а й окремо на підтримання прав та свобод осіб, які потребують захисту. Воно створює додаткову підтримку міжнародному законодавству, щоб ефективно захищати вразливих осіб на місцях. Хоча на відміну від регіонального, національне законодавство часто створює проблеми, адже країни керуючись внутрішнім законодавством, по різному реалізують процес надання притулку.

2.2. Роль міжнародних і регіональних організацій в захисті прав біженців

В захисті біженців важливу роль відіграють організації. Головною міжнародною організацією у захисті прав біженців є УВКБ ООН. Воно є допоміжним органом Генеральної Асамблеї ООН, створене 1 січня 1951 року для забезпечення міжнародного захисту біженців та спільно з урядами для пошуку шляхів вирішення їх проблем. Оскільки після Другої світової війни проблема переміщення зростала за розмірами та ускладнювалась, УВКБ ООН зростало та пристосовувалося до вирішення цієї проблеми. Правовою основою для роботи УВКБ ООН є його Статут. Він передбачає, що робота УВКБ ООН має носити виключно неполітичний, гуманітарний та соціальний характер.

З роками Генеральна Асамблея ООН та Економічний і соціальний комітет ООН розширили повноваження УВКБ ООН, включивши функції та групи, на які не поширюється дія первинного Статуту. Це розширення стосується біженців, які добровільно повернулися додому (повертаються), осіб без громадянства та ВПО. Таким чином, мандат УВКБ ООН сьогодні значно ширший, ніж тоді, коли він був вперше створений. До 2003 року Генеральна Асамблея мала поновлювати його мандат кожні три роки, після 2003 року вона продовжила мандат УВКБ ООН «до розв'язання проблеми біженців».⁷³

⁷³ A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. UNHCR. URL: 3d4aba564.pdf (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

Мандат УВКБ ООН щодо захисту включає матеріальну допомогу, яка часто може допомогти країні прийняти біженців, оскільки це знімає певну частину фінансового навантаження. Ефективний правовий захист має важливе значення для біженців, але вони також повинні мати можливість задовольнити свої основні потреби – притулок, їжу, воду, санітарію, медичну допомогу та освіту. З роками УВКБ ООН все частіше закликало надавати захист та допомогу в країнах, де тривають конфлікти. Ця тенденція почалася на Балканах та у регіоні Великих озер в Африці в 1990-х роках. Сьогодні УВКБ ООН бере участь у реагуванні системи ООН на майже всі складні надзвичайні ситуації.

Робота персоналу УВКБ ООН включає забезпечення захисту та допомогу в таборах для біженців, поселеннях та у міських районах; реагування на надзвичайні ситуації; переміщення біженців якомога далі від кордонів для підвищення безпеки; забезпечення того, щоб жінки-біженці мали право голосу у розподілі харчових продуктів та соціальних послугах; возз'єднання розлучених сімей; відвідування пунктів пропуску через кордони та центрів утримання під вартою; консультування урядів щодо проєктів законів, політики та практики надання притулку. Співробітники та партнери УВКБ ООН дедалі частіше працюють у районах збройних конфліктів, де ефективних урядових органів мало або взагалі немає. Міжнародна присутність у небезпечних районах сама по собі є формою захисту і може бути потужним засобом запобігання зловживанням, але це тягне за собою ризики для персоналу. УВКБ ООН також має офіси у столицях багатьох країн, регулярно співпрацюючи з міністерствами, що відповідають за закордонні та внутрішні справи.⁷⁴

УВКБ ООН розробило різні способи виконання своєї наглядової ролі. Вони включають: надання технічної та оперативної допомоги та послуг разом із партнерами; підтримка держав у розробці законів та політики щодо притулку; сприяння та моніторинг дотримання міжнародних стандартів; втручання урядів

⁷⁴ Report of the United Nations High Commissioner for Refugees. *General Assembly. Official Records. Seventy-third Session. 2018. Supplement No. 12 (A/73/12 (Part II)) 2018.* URL: https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf (last accessed: 18.10.2021)

та судів, у відповідних випадках; організація консультацій та конференцій для покращення розуміння та консенсусу щодо проблем захисту, таких як діалоги Верховного комісара з питань захисту, які щорічно проводяться з 2007 року; координація дискусій/переговорів для посилення реакцій та вирішення у конкретних ситуаціях переміщення; робота над розширенням спроможності держав проводити якісне визначення статусу біженця; видання керівних принципів з питань міжнародного захисту та щодо придатності осіб певної національності до статусу біженця; надання інформації та юридичних консультацій особам, що викликають стурбованість; розробка та допомога у впровадженні стратегій комплексних рішень.

Статут УВКБ ООН, Конвенція 1951 року та Протокол 1967 року покладають на УВКБ ООН обов'язки щодо нагляду за виконанням міжнародних зобов'язань щодо біженців. Пункт 8 Статуту УВКБ ООН надає Верховному комісару повноваження сприяти укладенню та ратифікації міжнародних конвенцій про захист біженців, наглядати за їх застосуванням та якщо потрібно вносити зміни до них. Стаття VIII Конвенції про біженців ОАЄ зобов'язує держави-учасниці співпрацювати з УВКБ ООН. У Європі наглядова відповідальність УВКБ ООН також відображена в законодавстві Європейського Союзу, яке містить положення щодо консультацій УВКБ ООН з питань політики притулку.⁷⁵

Наглядова відповідальність УВКБ ООН також відображена у законах про притулок багатьох країн. Відповідно до статті 35 Конвенції 1951 року та статті II Протоколу 1967 року держави-учасниці зобов'язані співпрацювати з УВКБ ООН у виконанні своїх функцій. Серед багатьох країн, які включили обов'язок співпрацювати з УВКБ ООН у національне законодавство, укази чи постанови, є Вірменія, Бельгія, Боснія і Герцеговина, Камбоджа, Грузія, Угорщина, Ірландія, Республіка Корея, Киргизстан, Ліхтенштейн, Литва, Молдова, Чорногорія, Філіппіни та Сербія. Крім того, Бельгія, Камбоджа, Хорватія,

⁷⁵ Statute of the office of the United Nations High Commissioner for refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/4d944e589.pdf> (last accessed: 17.10.2021)

Греція, Угорщина, Ірландія, Ліхтенштейн, Литва, Молдова, Чорногорія та Словенія є одними з країн із законодавством, яке спеціально надає УВКБ ООН доступ до окремих файлів та рішень щодо осіб, які шукають притулку та біженців. У Бельгії, Канаді, Грузії, Греції, Республіці Корея, Південній Африці та Уганді законодавство або укази спеціально дозволяють УВКБ ООН втручатися у справи окремих шукачів притулку на рівні апеляції.⁷⁶

Директива ЄС про процедури надання притулку вимагає від держав-членів надавати УВКБ ООН доступ до осіб, які шукають притулку, у тому числі під час затримання на кордоні та у транзитних зонах; надавати УВКБ ООН доступ до інформації про індивідуальні заяви про надання притулку, про хід процедури та про прийняті рішення за умови, що шукач притулку погоджується з цим; і дозволити УВКБ ООН представляти свої рішення будь-яким компетентним органам щодо окремих заяв про міжнародний захист на будь-якому етапі процедури.⁷⁷

УВКБ ООН працює з широким колом партнерів включаючи уряди, організації ООН, інші міжнародні установи та НУО.

МОП займається трудовими аспектами пов'язаними з біженцями з моменту свого заснування в 1919 році. У відповідь на зростання масштабів і тривалості примусового переміщення, МОП все більше зосередилась на забезпеченні доступу до гідної роботи та засобів існування для біженців. Організація також займається питаннями динаміки переміщень мігрантів і біженців, та аналізує вплив, який трудові норми та політика можуть мати на працівників-мігрантів і біженців, зокрема на їх доступ до ринків праці та умов праці.⁷⁸

⁷⁶ A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. UNHCR. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org/3d4aba564.pdf) (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

⁷⁷ The Asylum Procedures Directive. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/4a9d12ef9.pdf> (Last accessed:17.10.2021)

⁷⁸ Crisis migration. *ILO*. URL: <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/crisis/lang-en/index.htm> (last accessed:14.11.2021)

Міжнародна морська організація створена в 1948 році, сприяє порятунку на морі шукачів притулку та біженців, відповідно до міжнародних зобов'язань держав, а також забезпечує швидку висадку врятованих осіб.⁷⁹

ЮНІСЕФ створений у 1946 році. Мільйони вимушено переміщених осіб у світі є дітьми. Дочірні агенції ЮНІСЕФ працюють по всьому світу, вони сприяють захисту, охороні здоров'я та забезпеченню прав на освіту дітей-переселенців, у тому числі біженців, ВПО та осіб без громадянства. У 1996 році УВКБ ООН і ЮНІСЕФ підписали меморандум про взаєморозуміння, який підкріплює їхні стосунки.⁸⁰

Програма розвитку ООН працює у 166 країнах для вирішення глобальних та національних проблем розвитку. Вона відповідає за посилення зв'язків між гуманітарними програмами та програмами розвитку, довготривалі рішення, включаючи розв'язання проблем біженців, інтеграцію та реінтеграцію.

Бюро ООН з координації гуманітарних питань займається координацією допомоги ООН у гуманітарних кризах, що виходить за рамки можливостей та мандатів будь-якого окремого гуманітарного агентства ООН. Управління з питань наркотиків та злочинності запобігає та веде боротьбу з торгівлею біженцями та іншими особами, що підпадають під захист УВКБ ООН.⁸¹

Світовий банк займається розробкою та просуванням можливостей для існування, самозабезпечення біженців і репатріантів та пільгового фінансування розвитку для постраждалих громад. Всесвітня продовольча програма є центральним агентством ООН в боротьбі з голодом у світі, і відповідальним за розподіл продовольства для біженців, ВПО і репатріантів. ВООЗ зобов'язана запобігати та ліквідувати епідемії, а також покращувати умови харчування, санітарії, гігієни та навколишнього середовища для біженців.

⁷⁹ A guide to principles and practice as applied to refugees and migrants. *IMO*. URL: <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/RescueatSeaGuideENGLISH.pdf> (last accessed:17.10.2021)

⁸⁰ Migrant and displaced children. *UNICEF*. URL: <https://www.unicef.org/migrant-refugee-internally-displaced-children> (last accessed:17.10.2021)

⁸¹ A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. UNHCR. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org/3d4aba564.pdf) (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

Також УВКБ ООН тісно співпрацює з іншими агентствами ООН через ініціативу «Виконання єдиної цілі», метою якої є покращення спільних дій ООН у сферах розвитку, гуманітарної допомоги та навколишнього середовища.

Іншим важливим партнером є МОМ. Співпраця між двома організаціями бере початок із часу заснування обох на початку 1950-х років. МОМ була створена в 1951 році і є провідною міжурядовою організацією у сфері міграції. У 2016 році ООН та МОМ домовилась про більш тісні правові та робочі відносини. Маючи офіси в більш ніж 100 країнах, МОМ працює для забезпечення організованого та гуманного управління міграцією, сприяння міжнародному співробітництву з питань міграції, допомоги у пошуку практичних рішень міграційних проблем та надання гуманітарної допомоги мігрантам та ВПО.⁸²

БАПОР створене у 1949 році для надання допомоги палестинцям, які були переміщені під час створення Держави Ізраїль. БАПОР є унікальним з точки зору його довготривалої прихильності до однієї групи біженців. Сьогодні близько 5.6 млн палестинців зареєстровані в БАПОР яке працює в Лівані, Сирії, секторі Газа та на Західному березі річки Йордан. БАПОР визначає палестинських біженців як «тих людей та їхніх нащадків, чиє звичайне місце проживання було в Палестині протягом двох років до воєнних дій 1948 року, і які втратили свої будинки та засоби для існування внаслідок цього конфлікту».⁸³ БАПОР не отримало мандату на захист палестинських біженців, ця відповідальність неявно покладається на країни, в яких вони знайшли притулок. Палестинці, зареєстровані у БАПОР та які отримують допомогу, виключені з мандата УВКБ ООН. Однак палестинці за межами районів, де діє БАПОР, підпадають під мандат УВКБ ООН. Агентство надає послуги у сферах освіти, охорони здоров'я, соціальних послуг, інфраструктури та благоустрою

⁸² Migration management. *IOM*. URL: <https://www.iom.int/migration-management> (last accessed:18.10.2021)

⁸³ Who we are. *UNRWA*. URL: <https://www.unrwa.org/who-we-are> (last accessed:18.10.2021)

таборів, мікрофінансування, а також забезпечує невідкладну допомогу, у тому числі під час збройного конфлікту.⁸⁴

МФЧХ і ЧП є провідним суб'єктом з захисту біженців. На Близькому Сході та в Європі Федерація знаходиться на передовій у реагуванні на кризу мігрантів та біженців. Червоний Хрест є нейтральною та незалежною організацією, працює над забезпеченням гуманітарного захисту та допомоги жертвам збройних конфліктів, багато з яких є особами, що підпадають під юрисдикцію УВКБ ООН, та сприяє повазі до міжнародного гуманітарного права. Допомога від Червоного Хреста повинна завжди належним чином враховувати відповідні потреби місцевого населення в районі, де розміщені біженці, переміщені особи та репатріанти. Центральне агентство МФЧХ і ЧП з розшуку також завжди готове співпрацювати з національними товариствами для надання допомоги біженцям і переміщеним особам, наприклад, сприяти возз'єднанню розділених сімей та розшукуючи зниклих безвісти.⁸⁵

На регіональному рівні УВКБ ООН співпрацює з такими організаціями та установами як: АС, ОАД, Організація з безпеки та співробітництва в Європі, ЕКОВАС, Організація ісламського співробітництва та ЛАД. Вони взаємодіють для забезпечення прав та захисту біженців та мігрантів на своїх територіях.⁸⁶

АС у співпраці з УВКБ ООН здійснює низку ініціатив, спрямованих на зміцнення миру на африканському континенті, пов'язаних із запобіганням примусовому переміщенню осіб та розв'язанням проблем біженців. Серед них, зокрема, розгортання операцій з підтримки миру, призначення спеціальних посланців і спеціальних представників, а також мобілізація міжнародної підтримки для постконфліктної відбудови. Крім цього такі ініціативи АС у поєднанні з Конвенцією 1969 року ОАЄ щодо біженців для запобігання конфліктів і їх розв'язання відіграють додаткову роль у боротьбі з примусовим переміщенням, включаючи наплив біженців. Ці зусилля,

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), International Red Cross aid to refugees. 1981. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/48abd5370.html> (last accessed: 15.11.2021)

⁸⁶ A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. *UNHCR*. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org/3d4aba564.pdf) (unhcr.org) (last accessed: 18.10.2021)

пов'язані з миром і безпекою, у разі успіху, можуть сприяти таким рішенням, як добровільна репатріація.⁸⁷

ОАД постійно вживає дії для подолання однієї з нагальних проблем, які стоять перед регіоном – проблеми вимушено переміщених осіб. В останні роки вона працювала над тим, щоб висвітлити тяжке становище постраждалих громадян та знайти спільні рішення для розв'язання регіональної проблеми біженства. ОАД прийняла резолюції щодо захисту шукачів притулку, біженців та осіб без громадянства в Америці.⁸⁸

БДПЛ – це важлива регіональна установа, яка займається правами людини. Бюро закликає уряди робити більше для забезпечення прав людини тих, хто шукає безпеки в інших країнах. БДПЛ співпрацює з країнами, які знаходяться під юрисдикцією ОБСЄ, щоб допомогти захистити права переміщених осіб та забезпечити ефективну міграційну політику, а також дбає про різні потреби жінок, чоловіків, і особливі потреби дітей. Крім цього БДПЛ працює над захистом правозахисників надаючи їм можливість щодня продовжувати допомагати біженцям та мігрантам.⁸⁹

ЕКОВАС та УВКБ ООН є ключовою для посилення захисту біженців, шукачів притулку, осіб без громадянства, жертв торгівлі людьми та осіб з особливими потребами під час пересування в межах регіону Західної Африки. Таке співробітництво посприяло реінтеграції репатріантів після конфліктів в Ліберії, Сьєрра-Леоне, Гвінеї та Гвінеї-Бісау, створенню та розбудові потенціалу Групи реагування на надзвичайні ситуації ЕКОВАС (EERT), ефективній місцевій інтеграції тисяч біженців відповідно до Протоколу ЕКОВАС про вільне пересування та Банджувського плану дій щодо викорінення безгромадянства в регіоні.⁹⁰

⁸⁷ Abebe T. After 50 years, Africa's refugee policy still leads. *Reliefweb*. 2019. URL: <https://reliefweb.int/report/world/after-50-years-africa-s-refugee-policy-still-leads> (last accessed: 15.11.2021)

⁸⁸ Refugees. *OAS*. URL: <http://www.oas.org/en/topics/refugees.asp> (last accessed: 15.11.2021)

⁸⁹ Assistance to refugees in danger is an obligation, not a crime, OSCE human rights head says. *OSCE*. 2019. URL: <https://www.osce.org/odihr/423428> (last accessed: 15.11.2021)

⁹⁰ ECOWAS, UNHCR to strengthen Humanitarian Cooperation. *ECOWAS*. 2019. URL: <https://www.ecowas.int/ecowas-unhcr-to-strengthen-humanitarian-cooperation/> (last accessed: 15.11.2021)

Організація ісламського співробітництва є важливою установою для захисту біженців. Співпрацюючи разом з УВКБ ООН, вона є головною у вирішенні питань миру та безпеки, в країнах з більшістю мусульман, оскільки переважна кількість біженців є вихідцями з мусульманських держав. Організація визнає важливу роль ісламського шариату, вчень та принципів щодо забезпечення захисту та безпеки біженців та вразливих осіб. Вона також націлена на передбачуваний та стійкий розподіл тягаря від кризи біженства та її ефективної ролі у зменшенні впливу від потоку біженців на процес розвитку в приймаючих країнах.⁹¹

УВКБ ООН тісно співпрацює з Лігою арабських держав та її державами-членами. Між організаціями був підписаний Меморандум про взаєморозуміння, для кооперації у сферах забезпечення безпеки та захисту від висилання, визначення статусу біженця, подолання безгромадянства та пошуку довготривалих рішень. Також визначено три стратегії, які мають виконувати арабські країни для посилення захисту біженців у регіоні: захист дітей-біженців, покращення доступу до служб охорони здоров'я та захист від гендерного насильства в контексті надання притулку та переміщення.⁹²

Партнерство з НУО також лежить в основі виконання мандату УВКБ ООН. Це партнерство базується на принципах рівності, прозорості, орієнтації на результат, відповідальності та взаємодоповнюваності. Цей діалог спрямований на побудову стратегічних відносин, що ґрунтуються на довірі, та на визначення пріоритетних сфер, де ефективність партнерства УВКБ ООН з МФЧХ і ЧП та НУО може бути покращена, особливо на місцевому рівні. Співпраця з НУО, особливо національними, є надзвичайно важливою для реагування на потреби

⁹¹ UNHCR, OIC joint efforts in addressing a Comprehensive Refugee Response Framework. *Reliefweb*. 2018. URL: <https://reliefweb.int/report/world/unhcr-oic-join-efforts-addressing-comprehensive-refugee-response-framework> (last accessed: 15.11.2021)

⁹² Cooperation with the League of Arab States. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/eg/what-we-do/las-cooperation> (last accessed: 15.11.2021)

населення, яке постраждало від переміщення та конфліктів. Зараз УВКБ ООН працює з більш ніж 700 НУО як фінансовими партнерами.⁹³

Під час пандемії COVID-19 з 2020 року можна побачити додаткову співпрацю між міжнародними та регіональними організаціями. Як приклад цього, УВКБ ООН приєдналося до Фонду солідарності COVID-19 у середині березня 2020 року, щоб співпрацювати з ВООЗ на місцях для кращого забезпечення громадського здоров'я біженців та надання біженцям додаткових коштів та допомоги. Регіональне бюро ВООЗ у Східному Середземномор'ї також співпрацює з МОМ та МОП для створення Регіональної робочої групи з питань COVID-19 стосовно міграції та мобільності.⁹⁴

Також на початкових етапах пандемії, у березні 2020 року, МОМ, УВКБ ООН, ВООЗ та Управління Верховного комісара ООН з прав людини опублікували спільний пресреліз, в якому зазначалось, що права та здоров'я біженців, мігрантів та осіб без громадянства повинні бути захищені під час реагування на COVID-19. Цільовою аудиторією пресрелізу особливо були США, і це була своєчасна спроба попередити їх про приділення особливого значення біженцям та шукачам притулку, як вразливим групам їх суспільства. Крім того, організації закликали держави поважати міжнародні норми щодо режиму захисту біженців та прав людини. Також УВКБ ООН запропонувало перелік практичних рекомендацій, які були підготовлені для європейських країн з метою забезпечення їх продовження надання доступу до притулку. Рекомендації УВКБ ООН були закликом до європейських країн не лише захищати людей, які шукають міжнародного захисту, але також і сам глобальний режим захисту біженців. Рекомендації включали: надання доступу до медичних послуг, запобігання відчуженню та дискримінації, відновлення

⁹³ A guide to international refugee protection and building state asylum systems. *Handbook for Parliamentarians*. 2017. No 27. UNHCR. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org/3d4aba564.pdf) (unhcr.org) (last accessed: 18.10.2021)

⁹⁴ Eminoglu N., Unutulmaz O. and Ozerim G. International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic: Revisiting the Solidarism/Pluralism Debate in English School. *Uluslararası İlişkiler*. 2020. Vol. 17. No. 68. P. 55-72. URL: [International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic](https://www.jstor.org/stable/48484848) (jstor.org) (last accessed: 18.10.2021p.)

процесу надання притулку та переміщення шукачів притулку до безпечних центрів прийому, щоб захистити їх від пандемії.⁹⁵

Таким чином, можна зробити висновок, що організації відіграють одну з провідних ролей в захисті біженців. Як регіональні, так і міжнародні установи мають на меті забезпечити вразливим групам осіб де б вони не знаходились, доступ до їжі, соціальних послуг, житла, роботи, освіти, коштів на проживання та ін.. Вони піклуються як про доросле населення, так і дітей, адже вони найбільше страждають від переміщень. Також організації надають рекомендації, як під час пандемії COVID-19, а також фінансову та гуманітарну допомогу державам, що сприяє їх кращому виконанню своїх обов'язків з захисту біженців і надання притулку.

Висновки до розділу 2

Регіональне та національне право є одними з механізмів захисту біженців. Найбільш розпрацьовані в плані законодавства є регіони Африки та Близького Сходу, Америки та Європи, найменш – Азії. Це пов'язано з кризами, війнами та соціальними проблемами, що спіткали ці регіони й у висновку підштовхували людей переселятися в інші місця. Регіональні домовленості направлені на кооперацію держав задля підтримання стабільності, миру і безпеки в окремих регіонах. Від проблеми біженства завжди страждає не одна країна, а відразу декілька, що вимагає співпраці із сусідами, фінансової та інколи військової допомоги, адже часто самотужки подолати проблему тяжко через недостачу можливостей. Національне ж законодавство кожної країни, утворюється зважаючи на внутрішні аспекти і політику, через це вони мають свої правила та процедури надання притулку, на додаток до регіональних і міжнародних домовленостей.

⁹⁵ OHCHR, IOM, UNHCR and WHO joint press release: the rights and health of refugees, migrants and stateless must be protected in COVID-19 response. *WHO*. 2020. URL: <https://www.who.int/news/item/31-03-2020-ohchr-iom-unhcr-and-who-joint-press-release-the-rights-and-health-of-refugees-migrants-and-stateless-must-be-protected-in-covid-19-response> (last accessed: 18.10.2021)

Організації, як і держави відіграють важливу роль в наданні захисту вимушено переміщеним особам. Головною є УВКБ ООН, яка створена саме для допомоги біженцям. Вона співпрацює з усіма державами, а також іншими урядовими та неурядовими, регіональними і міжнародними організаціями. Ці установи надають додаткове сприяння в вирішенні проблеми біженства. Вони спрямовують держави на створення ефективної політики захисту біженців, збирають статистичні дані, надають гуманітарну, медичну, психологічну допомогу людям які цього найбільше потребують. Без моніторингу та координації організацій не є можливим вирішення криз біженства і врегулювання міграційних потоків.

РОЗДІЛ 3. БІЖЕНСТВО В ДРУГІЙ ТА НА ПОЧАТКУ ТРЕТЬОЇ ДЕКАДИ ХХІ СТ.

3.1. Криза біженства в ЄС

У 2015 році кількість біженців та мігрантів, які прибули до ЄС, у порівнянні з попередніми роками збільшилась в кілька разів. Лише за один 2015 рік прибуло приблизно 1.8 млн біженців та мігрантів. Це спричинило значні наслідки не лише для європейських країн, а й для людей, які перетинаючи Середземне море шукають безпеки та захисту в Європі. Підсумком стала так звана «криза біженства в ЄС», яка продовжується і сьогодні.

Триваючі війни, конфлікти, переслідування, порушення прав людини та економічна нестабільність стали тими чинниками, які спричинили кризу у 2015 році. До кінця 2015 року було 65.3 млн вимушено переміщених осіб, це включає в себе 21.3 млн біженців, 40.8 млн ВПО і 3.2 млн шукачів притулку, з них приблизно 11.7 млн сирійців були переміщені, шукаючи захисту в Сирії або за кордоном. Афганці, колумбійці, конголезці, іракці, нігерійці, сомалійці, суданці, південні суданці та еменці складали понад 2 млн людей, які були переміщені всередині країн, або як біженці чи шукачі притулку.⁹⁶ З 2015 року і

⁹⁶ Global trends forced displacement in 2015. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> (last accessed:17.10.2021)

до сьогодні ця кількість лише збільшувалась. На середину 2021 року 84 млн осіб є вимушено переміщеними, з них 26.6 млн біженців, 48 млн ВПО, 4.4 млн шукачів притулку. З триваючою війною в Сирії та похмурими перспективами стабілізації в інших частинах Середнього Сходу та в Африці, проблема з біженцями буде існувати ще не одне десятиліття.⁹⁷

Хоча найбільший сплеск шукачів притулку відбувся у 2015 році, однак Європа відчула збільшення кількості біженців ще з 2011 року після Арабської весни, початку конфліктів на Близькому Сході, Африці та Азії, таких війн як в Сирії, Іраку, Афганістані, терористичних повстань в Пакистані, Нігерії, порушень прав людини в Еритреї.⁹⁸ Всі ці роки до 2015 року шукачі притулку знаходили прихисток в таких країнах як Ліван, Йорданія. Вони не закрили своїх кордонів і приймали біженців, однак як фінансово, так і зважаючи на їх невелику територію та населення, країни не були готові до великої кількості охочих потрапити до них. Не було достатньо їжі та житла, щоб забезпечити нормальні умови для шукачів притулку. Туреччина, в свою чергу, будучи ще однією країною, в яку прибували біженці, і яка стала головною транзитною країною для біженців на шляху до Європи, не змогла достатньо проконтролювати переміщення біженців вздовж Егейського моря, і не приділяла потрібної уваги до торгівлі людьми й надання підроблених паспортів.⁹⁹ Все це у висновку привело до того, що люди почали шукати краще місце, щоб оселитися, це і викликало сплеск осіб у 2015 році, які почали втікали до Європи.

Біженці прагнуть потрапити саме до європейських країн, тому що в них вони сподіваються отримати кращі умови проживання, соціальні виплати, їжу та роботу, а також через Шенгенську зону вільного пересування, що дозволяє подорожувати без перевірки паспортів між 26 державами-учасницями.

⁹⁷ UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed: 17.10.2021)

⁹⁸ European migrant crisis. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_migrant_crisis (last accessed: 18.11.2021)

⁹⁹ Lehne S., Muasher M., Pierinthe M. and others. Roots of Europe's Refugee Crisis. *Carnegie Europe*. 2015. URL: <https://carnegieeurope.eu/2015/10/01/roots-of-europe-s-refugee-crisis-pub-61465> (last accessed: 18.11.2021)

Німеччина та Швеція вважаються найкращими кінцевими пунктами призначення через найбільш ймовірну можливість отримання притулку.

Шукачі притулку та біженці подорожують різними маршрутами, щоб дістатися до Європи. Кілька шляхів перетинають західне, центральне та східне Середземне море. Існують і сухопутні шляхи через Туреччину та Балкани та уздовж східних кордонів з Білоруссю, Молдовою, Україною та Росією. Більшість біженців та нелегальних мігрантів, які прибувають до Греції, є вихідцями із Сирії, Іраку та Афганістану, тоді як більшість тих, хто прибуває до Італії та Іспанії – з африканських країн.¹⁰⁰

Для призупинення постійного напливу біженців та шукачів притулку, ЄС має досить обмежені важелі впливу, політичну волю та ресурси. Вона не має достатньо можливостей як для припинення війни в Сирії, так і для стабілізації ситуацій в Лівії, Іраку, Афганістані чи на Африканському континенті. Після 15 років співпраці в Афганістані, ЄС не може надіятись на легкі розв'язання проблем, особливо у сфері державотворення. Перспективи припинення порушень прав людини у багатьох країнах що розвиваються, також здаються нереальними в короткостроковій перспективі.

Кількість людей, які потребують гуманітарної допомоги, спричинила серйозну проблему з недофінансуванням основних агентств допомоги. Так Всесвітня продовольча програма та Регіональний план реагування на біженців і мігрантів у 2015 році недоотримали майже половину фінансування. Умови життя внаслідок дефіциту фінансування були одним з основних мотивів вторинних переміщень не з країн походження біженців, а з країн, у яких були створені табори для біженців. Хоча людям прямо не погрожували, вони просто не бачили надії залишатися в таборах. ЄС в свою чергу створила нові спеціальні інструменти, такі як Регіональний цільовий фонд ЄС та Надзвичайний цільовий фонд для Африки. Однак як виявилось пізніше,

¹⁰⁰ Europe's Refugee and Migration Flows. *In Focus*. 2019. URL: Europe's Refugee and Migration Flows (fas.org) (last accessed:17.10.2021)

спеціальні фонди ЄС не приносять додаткових грошей, а лише перенаправляють ресурси з інших програм та інструментів допомоги.¹⁰¹

Також частина мігрантів, які почали шукати притулку в ЄС в останні роки є економічними мігрантами, які намагаються уникнути бідності, стагнації та майбутнього без перспектив, а не втікають від переслідувань чи через загрозу їх життю. Проте вони мають малий шанс на отримання захисту в ЄС. Крім цього, прогнозується, що до 2050 року населення Африки збільшиться вдвічі, природно збільшивши міграційний тиск на Європу.¹⁰²

Крім самої кризи біженства, ЄС зіткнувся з так званою Конституційною кризою, яка була викликана трьома факторами. По-перше, в ЄС за роки існування було напрацьоване жорстке законодавство у сфері надання притулку, на додаток до постійного прикордонного контролю, в той час, як захист і права біженців відносились до менш важливих питань на порядку денному. Було очевидно, що неконтрольоване пересування через кордони держав-членів буде оскаржене урядами цих країн, коли їх кількість збільшить в геометричній прогресії, як це і сталося у 2015 році. По-друге, відкрите протистояння рішенням ЄС, які не задовольняли інтереси держав і підривали внутрішньополітичну стабільність. По-третє, популістська загроза демократичному прийняттю рішень, що виникла в Угорщині та Польщі й рухалася далі на Захід і Південь ЄС. Це почалося ще до 2015 року, оскільки країни Вишеградської групи, які приєдналися до ЄС, зрозуміли, що зовнішній прикордонний контроль буде набагато важливішим, ніж захист біженців. Коріння популізму в державах Вишеградської четвірки були добре помітні для спостерігачів регіону вже після 1989 року.¹⁰³

¹⁰¹ Zardo F. The EU Trust Fund for Africa: Geopolitical Space Making through Migration Policy Instruments. *Geopolitics*. 2020. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14650045.2020.1815712> (last accessed: 18.10.2021)

¹⁰² Kugiel P. The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions. *The Polish Quarterly of International Affairs*. 2016. Vol. 4. P. 41-59. URL: (PDF) [The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions](https://www.researchgate.net/publication/312111111) (researchgate.net) (last accessed: 18.10.2021)

¹⁰³ Byrne R., Noll G. and Vedsted-Hansen J. Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system. *Cambridge University Press*. 2020. URL: [Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system](https://www.cambridge.org/core) | Leiden Journal of International Law | Cambridge Core (last accessed: 17.10.2021)

Зіткнувшись з наслідками невдалої солідарності держав-членів, відбувся підрив Дублінського регламенту, що в наслідку призвело до вторинних рухів, які в свою чергу довели Шенген до критичної точки. Ні Суд Європейського Союзу, ні Європейський суд з прав людини не змогли змусити держави розділити «відповідальність» прифронтових держав, які приймають біженців.

ЄС прагнув розробити комплексну політику щодо міграції та надання притулку, але прогрес був повільним через проблеми національного суверенітету та чутливість щодо меншин та інтеграції. Як наслідок, політика в різних країнах ЄС сильно різниться. Німеччина та Швеція прийняли сотні тисяч мігрантів та біженців з 2015 року, однак інші країни ЄС – особливо в Центральній та Східній Європі – були менш гостинними. ЄС намагався вирішити цю проблему за допомогою низки ініціатив, наприклад системи квот. В ЄС вирішили розподілити по 120 000 біженців на кожну країну-члена. Незважаючи на те, що це був перший крок до подолання кризи, були держави які виступили проти такого розподілу. Чехія, Румунія, Словаччина та Угорщина, а потім і Польща проголосували проти такого розподілу, заявляючи що це змінить структуру європейського суспільства.¹⁰⁴ Ця ситуація підкріплена зростаючими потоками біженців, викликали гуманітарні проблеми та проблеми безпеки, напруживши Шенгенську систему, і у висновку розділили ЄС.

До березня 2016 року зусилля ЄС почали зосереджуватися на тому, щоб відштовхнути людей від подорожі до Європи. У березні 2016 року було підписано угоду з Туреччиною для обмеження кількості шукачів притулку. Вона мала на меті зменшити напругу на кордонах ЄС і відвернути людей від здійснення небезпечних подорожей. Нелегальних мігрантів, які намагатимуться в'їхати до Греції, будуть повертати до Туреччини, а вона в свою чергу не допускати відкриття нових міграційних шляхів. ЄС зі своєї сторони буде поступово переселяти сирійських біженців з Туреччини, зменшить візові

¹⁰⁴ Rankin J. EU proposes to ditch refugee quotas for member states. *The Guardian*. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/23/eu-proposes-to-ditch-refugee-quotas-for-member-states> (last accessed: 18.11.2021)

обмеження для громадян Туреччини, виплатить 6 мільярдів євро допомоги Туреччині для громад сирійських мігрантів, оновить митний союз і повторно активізує призупинені переговори щодо вступу Туреччини до ЄС.¹⁰⁵

Така співпраця з Туреччиною «віддала» безпеку Європи в руки президента Туреччини, Реджепа Ердогана. Окрім гуманітарних та юридичних проблем угоди, обидві сторони угоди ризикували збереженням прав людини та європейських цінностей у такій співпраці. Крім цього на фоні напруженості між Туреччиною і ЄС у 2020 році, Анкара погрожувала розблокувати маршрут до Греції. Проте наразі угода залишається в дії, а кількість шукачів притулку, які прагнуть потрапити до ЄС зменшилась. Однак можна стверджувати, що ЄС лише переклала проблему з біженцями на Туреччину, а не знайшла вихід із ситуації.

Інші кроки ЄС з 2015 року щодо подолання міграційних потоків включають посилення морських місій ЄС у Середземномор'ї та у конфліктних регіонах, як EUCAP Sahel Niger, EUNAVFOR Med Sophia; співпрацю з НАТО для порятунку життів та боротьби з торгівлею людьми; створення об'єктів (або гарячих точок) ЄС в Італії та Греції для допомоги у реєстрації біженців та мігрантів; зусилля щодо посилення зовнішнього контролю на кордоні ЄС та зміцнення Frontex (агентства прикордонної та берегової охорони ЄС) за допомогою створення Європейського агентства прикордонної та берегової охорони, яке буде сприяти усуненню будь-яких загроз зовнішньому кордону ЄС та співпрацювати з державами-членами для підтримання безпеки кордонів; перегляд та реформи міграційної політики та політики щодо біженців. ЄС також працював над переселенням біженців з-за меж ЄС та переселенням деяких шукачів притулку з Греції та Італії в інші країни ЄС для оформлення притулку. У 2019 році було підписано новий стратегічний порядок денний ЄС на 2019-2024 роки, в якому лідери ЄС підтвердили, що будуть продовжувати боротись з нелегальною міграцією та торгівлею людьми, потрібно створити

¹⁰⁵ Kyilah T. The EU-Turkey Deal, Five Years On: A Frayed and Controversial but Enduring Blueprint. *MPI*. 2021. URL:<https://www.migrationpolicy.org/article/eu-turkey-deal-five-years-on> (last accessed: 18.11.2021)

ефективну політику надання притулку та реформувати відповідно до сучасних реалій Дублінський регламент.¹⁰⁶

У вересні 2020 року Європейська Комісія запропонувала Новий пакт про міграцію та притулок. Він вводить: управління кордонами на справедливій основі, яке включає більш ефективну перевірку особи та забезпечення безпеки; більш спрощені та чесні правила надання притулку та повернення; новий механізм для вирішення кризи та порятунку осіб; ефективну готовність до реагування на нові кризи; управління на рівні ЄС для впровадження комплексної політики притулку та міграції; партнерство з третіми країнами транзиту та походження, для здійснення взаємовигідного співробітництва; створення для осіб що потребують захисту кращої правової основи та політики інтеграції.¹⁰⁷ В грудні 2020 було прийнято новий Регламент про довгостроковий бюджет ЄС на 2021-2027 роки у розмірі 1074,3 млрд євро на додаток до інструменту відновлення ЄС наступного покоління у розмірі 750 млрд євро. Ця сума буде спрямована як для відновлення ЄС після COVID-19, так і для кращого довгострокового управління кордонами та підтримки міграції на наступні 7 років.¹⁰⁸ Влітку 2021 року Європейського бюро підтримки притулку було перетворено на Агентство притулку Європейського Союзу. Це ключова ініціатива в рамках Нового пакту про міграцію та притулок. Нове агентство допоможе зробити процедури надання притулку в державах-членах якіснішими, уніфікованими та швидшими.¹⁰⁹

З липня 2021 року можна стверджувати що почався новий виток мігрантської кризи на кордонах ЄС. В Білорусь почали прибувати літаками нелегальні іммігранти з Африки, Іраку, щоб через Литву, Латвію та Польщу дістатися до ЄС. Через закриття Польщею кордонів з Білоруссю, велика

¹⁰⁶ Timeline – EU migration policy. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/migration-timeline/#> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁰⁷ EU: The New Pact on Migration and Asylum. *InfoMigrants*. 2021. URL: <https://www.infomigrants.net/en/post/30751/eu-the-new-pact-on-migration-and-asylum> (last accessed: 18.10.2021)

¹⁰⁸ Long-term EU budget 2021-2027 and recovery package. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁰⁹ New Pact on Migration and Asylum: Agreement reached on the new European Union Agency for Asylum. *European Commission*. 2021. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3241 (last accessed: 18.10.2021)

кількість людей які шукають притулку залишаються в прикордонній зоні без достатньої кількості їжі, житла та страждають на гіпотермію через похолодання. Олександр Лукашенко заявив, що не заохочує прибуття мігрантів до країни, однак є докази які свідчать про протилежне, як збільшення кількості авіарейсів з Бейруту до Мінська в кілька разів за останній рік. Для міжнародної спільноти це видається помстою з боку Лукашенка на запроваджені пакети санкцій після виборів та масових протестів у 2020 році. У свою чергу ЄС засудив дії з боку Білорусі й заявив що буде продовжувати обмежувальні та стримувальні заходи щодо Мінська. Однак на скільки довго буде продовжуватись така боротьба і до чого вона може призвести у найближчі місяці не відомо.¹¹⁰

Отже, криза біженців стала символом нездатності Європи керувати вимушеними міграціями та неконтрольованими потоками біженців. Критичною особливістю кризи став також її розвиток в європейську конституційну кризу, що вплинула на свободу пересування, співпрацю, та верховенство права між державами-членами. Попри ті кроки, що Європа здійснила для стабілізації ситуації на додаток до недостатнього впливу на першопричини кризи, потоки біженців не зменшуються. ЄС повинен постійно оцінювати та бути готовим реагувати на нові надзвичайні ситуації, адаптуючи законодавство та політику держав для підтримання безпеки своїх кордонів та осіб які потребують захисту.

3.2. Регулювання біженства в країнах Північної Америки та Австралії на сучасному етапі

США, Канада та Австралія вважаються найкращими кінцевими пунктами для біженців, однак лише невеликий відсоток має змогу потрапити в ці країни. Все це обумовлено не лише географічною віддаленістю від основних точок походження біженців і шукачів притулку, а й через їх жорстке законодавство, що пройшло багатолітній процес формування.

¹¹⁰ Kulakevich T. Trouble on the Belarus-Poland border. *The Conversation*. 2021. URL: <https://theconversation.com/trouble-on-the-belarus-poland-border-what-you-need-to-know-about-the-migrant-crisis-manufactured-by-belarus-leader-172108> (last accessed: 19.11.2021)

Після війни у В'єтнамі і досвіду щодо переселення індокитайських біженців, Конгрес США прийняв Закон про біженців 1980 року, який включив визначення «біженця» з Конвенції 1951 року в законодавство США.¹¹¹ В особливих випадках президент може надати статус біженця людям, які все ще проживають у країні походження або перебувають в іншому місці постійного проживання.¹¹² Закон також створив єдину та всеосяжну політику для активного вирішення питань прийняття біженців, що охопила забезпечення першої законодавчої основи для надання притулку, збільшення кількості біженців, які можуть бути прийняті щорічно, створення Управління з переселення біженців. А у 1990 році була видана поправка Лаутенберга, яка встановила пом'якшення в наданні доказів до заяв про надання статусу біженця від певних категорій людей, включаючи євреїв, християнських меншин з колишнього Радянського Союзу, а також деяких осіб з Лаосу, Камбоджі та В'єтнаму.¹¹³

Терористична атака 11 вересня 2001 року стала каталізатором ухвалення далекосяжних законів, які мали наслідки для осіб іноземного походження, які вже перебували у США, і всіх негромадян, які прагнули в'їхати в країну. Був прийнятий Патріотичний акт США, який тодішній президент Джордж Буш підписав у жовтні 2001 року. Закон розширив повноваження правоохоронних органів, дозволивши підозрюваним у тероризмі обшукувати, наглядати та утримувати іноземних громадян на термін до семи днів. А у 2002 році Закон про посилення прикордонної безпеки та реформу візового режиму посилив

¹¹¹ An Overview of U.S. Refugee Law and Policy. *American Immigration Council*. 2021. URL: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/overview-us-refugee-law-and-policy>(last accessed: 28.11.2021)

¹¹² David Inserra. Refuge and Asylum: President Obama Should Not Abuse One of America's Great Humanitarian Tools. *The Heritage Foundation*. 2014. URL: <https://www.heritage.org/immigration/report/refuge-and-asylum-president-obama-should-not-abuse-one-americas-great> (last accessed: 28.11.2021)

¹¹³ Refugee Timeline. U.S. *Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/about-us/our-history/history-office-and-library/featured-stories-from-the-uscis-history-office-and-library/refugee-timeline> (last accessed: 28.11.2021)

перевірку віз, прикордонні інспекції та відстеження осіб, які народилися за кордоном.¹¹⁴

Хоча існують загрози, які американська громадськість досі бачить в сучасних біженцях: що вони є загрозою безпеки; біженців занадто багато і вони виснажують ресурси; люди, які прибувають, не є справжніми біженцями а, отже, не заслуговують захисту; біженці не можуть або не будуть асимілюватися і тому стануть довгостроковим тягарем для США.¹¹⁵ Однак в США здійснюється найбільша у світі програма переселення біженців – USRAP. Вона має на меті захистити вразливі групи населення і запропонувати їм перспективу довгострокової інтеграції. Програма переселення іноді має «ефект лотереї» – пропонує різні ринки праці, житлову та соціальну допомогу, що в результаті впливає на їх довгострокові перспективи. Ця програма заснована на партнерстві між федеральним урядом, штатами і дев'ятьма національними некомерційними агентствами по переселенню, які приймають і розміщують переселених біженців в місцевих громадах на основі біографічної інформації і надають їм певні послуги.¹¹⁶ Бюро населення, біженців та міграції є лідером в галузі міжнародної міграційної політики, координуючи діяльність регіональних і функціональних бюро Державного департаменту та інших урядових установ США, включаючи міністерства охорони здоров'я і соціальних служб, внутрішньої безпеки, юстиції, праці, казначейства і агентства з питань міжнародного розвитку для просування пріоритетів США.¹¹⁷

За президентства Барака Обами модель переселення біженців вважалась зразковою на міжнародному рівні. При його адміністрації з 2009 по 2016 фінансовий рік понад 611 000 біженців були переселені в США. За 2016-2017

¹¹⁴ McCabe K., Meissner D. Immigration and the United States: Recession Affects Flows, Prospects for Reform. *MPI*. 2010. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/immigration-and-united-states-recession-affects-flows-prospects-reform> (last accessed: 28.11.2021)

¹¹⁵ Nawyn S. Refugees in the United States and the Politics of Crisis. *The Oxford Handbook of Migration Crises*. 2019. URL: <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190856908.001.0001/oxfordhb-9780190856908-e-23> (last accessed: 28.11.2021)

¹¹⁶ Fix M., Hooper K., Zong J. How are refugees Faring? Integration at U.S. and State levels. *MPI*. 2017. URL: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-USRefugeeIntegration-FINAL.pdf> (last accessed: 28.11.2021)

¹¹⁷ International Migration. *Bureau of population, refugees, and migration* URL: <https://www.state.gov/other-policy-issues/international-migration/> (last accessed: 28.11.2021)

фінансовий рік 85 000 біженців були переселені в різні частини країни. Це максимум з 1996 року, і це найбільша кількість біженців, переселених в будь-яку країну через УВКБ ООН.¹¹⁸ (Див. Додаток 3)

У 2012 році була створена «Програма відкладених дій щодо дітей, які прибувають» (DACA) – яка означала, що молоді люди, які прибули до США нелегально, могли подати заяву про тимчасову допомогу при депортації; ця програма допомогла не депортувати приблизно 1 500 000 молодих людей.¹¹⁹ За Обами зростає частка мусульманського населення, які емігрували в Америку. 38 901 мусульманський біженець в'їхав до США у 2016 фінансовому році, що становило майже половину (46% – рекордна кількість з-поміж всіх президентів США) з майже 85 000 біженців, які в'їхали в країну в той період.¹²⁰

Президент-республіканець Дональд Трамп, прийшовши до влади у 2017 році різко обмежив прийом біженців. У 2017 фінансовому році США прийняли 54 000 біженців. У 2018 році президент ще більше знизив ліміт прийому біженців до 45 000. У 2019 році адміністрація скоротила кількість прийнятих біженців ще більше до 30 000, у 2020 – до 18 000. У 2021 фінансовому році ліміт для біженців в 15 000 осіб став найнижчим з моменту прийняття Закону про біженців 1980 року.¹²¹

В січні 2017 року Трамп видав розпорядження №13767 «Поліпшення прикордонної безпеки та забезпечення імміграції», де було проголошено політику проти надання притулку, включаючи будівництво прикордонної стіни,

¹¹⁸ Biddle L. Refugee resettlement under the Obama administration: untangling the U.S. refugee assistance program at the federal level. *Global Journal of Peace Research and Praxis*. Vol. 2. No. 1. 2018. URL: <http://libjournal.uncg.edu/prp/article/view/1655> (last accessed: 28.11.2021)

¹¹⁹ Consideration of Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA). *U.S. Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/humanitarian/consideration-of-deferred-action-for-childhood-arrivals-daca> (last accessed: 28.11.2021)

¹²⁰ Connor P. U.S. admits record number of Muslim refugees in 2016. *Pew Research Center*. 2016. URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/10/05/u-s-admits-record-number-of-muslim-refugees-in-2016/> (last accessed: 28.11.2021)

¹²¹ Fact Sheet: U.S. Refugee Resettlement. *National Immigration Forum*. 2020. URL: <https://immigrationforum.org/article/fact-sheet-u-s-refugee-resettlement/> (last accessed: 28.11.2021)

збільшення тривалості ув'язнення шукачів притулку та ширше використання прискорених процедур депортації.¹²²

Після міграційної кризи 2015 року, під час якої адміністрація Обама зазнала негативних наслідків через затримання батьків та дітей на кордоні, на початку 2016 року була введена «Програма сімейного управління справами», яка дозволила особам, які шукають притулку, залишатися в громаді під час їхніх процедур надання притулку, отримуючи послуги з ведення справ, включаючи звернення до юридичних та соціальних служб. Однак адміністрація Трампа припинила політику у квітні 2017 року, а згодом розгорнула фактичну політику тривалого та невизначеного тримання під вартою осіб, які шукають притулку.¹²³

У квітні 2018 року генеральний прокурор США запровадив політику «нульової толерантності», що спричинила широкомасштабні розлучення сімей. Вона була націлена на те, щоб усі прибулі мігранти, включаючи шукачів притулку, були передані до Міністерства юстиції для кримінального переслідування за незаконний в'їзд. Результатом цього стало масове системне розділення сімей, оскільки батьків притягували до відповідальності, а дітей брали під варту. Згодом оприлюднені внутрішні державні записки засвідчать, що ця політика була явно призначена служити механізмом стримування для шукачів притулку.¹²⁴ Обурення громадськості, поглиблене фотографіями та повідомленнями в ЗМІ дітей у «клітках», змусили Трампа припинити політику затримання дітей.

В січні 2019 була створена програма MPP, або «Залишися в Мексиці». Вона підірвала основу американської системи притулку шляхом систематичного повернення шукачів притулку, яких перевіряли на пропускних

¹²² Executive Order: Border Security and Immigration Enforcement Improvements. *The White House*. 2017. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-border-security-immigration-enforcement-improvements/> (last accessed: 28.11.2021)

¹²³ Wasem R. More than a Wall: The Rise and Fall of US Asylum and Refugee Policy. *Journal on Migration and Human Security*. 2020. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2331502420948847>

¹²⁴ A Timeline of the Trump Administration's Efforts to End Asylum. *National Immigrant Justice Center*. 2021. URL: <https://immigrantjustice.org/sites/default/files/content-type/issue/documents/2021-01/01-11-2021-asylumtimeline.pdf> (last accessed: 28.11.2021)

пунктах та відправляли до Мексики для очікування розгляду їх заяв. За рік приблизно 60 000 мексиканців були змушені залишатися в Мексиці в загрожуючих життю умовах, очікуючи судових засідань. «Лікарі без кордонів» виявили, що 80% мігрантів, які чекають у Нуево-Ларедо за програмою MPP, були викрадені злочинними картелями, а 45% зазнали насильства або порушень, однак програма залишилась в дії.¹²⁵

У вересні 2019 році Верховний суд дозволив в повному обсязі застосовувати «Заборону щодо надання притулку 2.0», що забороняє всім людям, включаючи дітей, які подорожували через іншу країну, щоб дістатися до США, подавати заяву про надання притулку. Це правило є фактичною забороною притулку майже для всіх шукачів притулку, які прагнуть в'їхати до США через південний кордон.¹²⁶

В листопаді 2019 року Департамент національної безпеки та Департамент юстиції дозволили США укладати договори з країнами третього світу: Гондурасом, Сальвадором і Гватемалою. Відповідно до цих угод, фізичним особам буде заборонено подавати прохання про притулок у США, якщо виконуються наступні 4 вимоги: 1) США уклали двосторонню або багатосторонню угоду; 2) принаймні одна з країн, що підписали Конвенцію 1951 року, є «третьою країною» для шукача притулку, життю чи свободі якого в цій країні не загрожуватиме його раса, релігія, національність, політична думка або конкретна соціальна група; 4) «третья країна надає особам, які шукають притулку доступ до повної та справедливої процедури для розгляду позову про притулок або еквівалентного тимчасового захисту».¹²⁷

¹²⁵ The devastating toll of “Remain in Mexico” one year later. *Doctors without borders*. 2020. URL: <https://www.doctorswithoutborders.org/what-we-do/news-stories/news/devastating-toll-remain-mexico-one-year-later> (last accessed: 28.11.2021)

¹²⁶ A Timeline of the Trump Administration’s Efforts to End Asylum. *National Immigrant Justice Center*. 2021. URL: <https://immigrantjustice.org/sites/default/files/content-type/issue/documents/2021-01/01-11-2021-asylumtimeline.pdf>(last accessed: 28.11.2021)

¹²⁷ Implementing Bilateral and Multilateral Asylum Cooperative Agreements Under the Immigration and Nationality Act. Federal register. *The Daily Journal of the United States Department*. 2019. URL: <https://www.federalregister.gov/documents/2019/11/19/2019-25137/implementing-bilateral-and-multilateral-asylum-cooperative-agreements-under-the-immigration-and> (last accessed: 28.11.2021)

В березні 2020 року частина Міністерства юстиції, запропонувала різке підвищення плати за заявки, клопотання та апеляції до 800%. До того ж адміністрація Трампа почала використовувати пандемію COVID-19 для подальшої заборони та затримання шукачів притулку, а в травні Центр з контролю та профілактики захворювань у США вирішив закрити кордон на невизначений термін.¹²⁸

У липні 2020 року федеральний суддя округу Колумбія скасував законодавчу заборону адміністрації Трампа щодо надання притулку, яка заважає кожному, хто їхав транзитом через третю країну на шляху до США, отримати захист згідно із законом про притулок. В той самий час Канадський суд визнав Угоду про безпечну третю країну з США неконституційною, оскільки США порушили права шукачів притулку.¹²⁹ Однак у 2021 році Угоду було відновлено.

В грудні 2020 року Адміністрація Трампа вкінці своєї діяльності, за тиждень оприлюднила 7 остаточних правил, які матимуть руйнівні наслідки для шукачів притулку у 2021 році: 1) направляти шукачів притулку в Сальвадор, відтворюючи угоду з Гватемалою; 2) остаточно запровадити збір за запит про надання притулку та до 800% збільшити вартість збору за апеляції; 3) реформувати системи надання притулку та накласти ряд нових заборон на допомогу і захист шукачів притулку; 4) визнати шукачів притулку «загрозою для національної безпеки»; 5) відновити заборону на транзит шукачів притулку, які подорожували через іншу країну; 6) дозволити втручання до апеляційного розгляду; 7) відмовити в захисті шукачам притулку та особам, які пережили

¹²⁸ A Timeline of the Trump Administration's Efforts to End Asylum. *National Immigrant Justice Center*. 2021. URL: <https://immigrantjustice.org/sites/default/files/content-type/issue/documents/2021-01/01-11-2021-asylumtimeline.pdf>(last accessed: 28.11.2021)

¹²⁹ Scherer S., Warburton M. Canada court rules 'Safe Third Country' pact with U.S. invalid, cites detention risk. *Reuters*. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-canada-refugee-safethird-idUSKCN24N2B2> (last accessed: 28.11.2021)

катування, якщо вони не подадуть заяву протягом двох тижнів після першого слухання їх справи.¹³⁰

Також було прийнято план Трампа на 2021 рік – виділити 5000 місць для біженців, що піддаються релігійним переслідуванням, 4000 місць для біженців з Іраку, і 1000 місць для біженців з Сальвадору, Гватемали і Гондурасу, залишаючи 5000 місць для інших. Проте він заборонив в'їзд біженцям з Сомалі, Сирії та Ємену, за винятком випадків «особливої гуманітарної заклопотаності», посиляючись знову ж таки на небезпеку від тероризму.¹³¹

Розглядаючи всі закони й заборони, які були затверджені під час каденції президента США Дональда Трампа, можна дійти до висновку, що адміністрація надавала пріоритет переслідуванню біженців і використовувала їх для відокремлення сімей та стримування шукачів притулку від пошуку захисту.¹³²

Підриваючи систему щодо біженства, адміністрація Трампа проігнорувала дві фундаментальні істини про США. По-перше, протягом багатьох років США були світовим лідером в прийомі людей, які втікали від насильства і переслідувань, та шукали безпечне місце. По-друге, громади США довгий час отримували вигоду з прибуття біженців. Вони приносять чистий позитив для економіки США.¹³³

У Всесвітній день біженців (20 червня 2020 року) тодішній кандидат Джо Байден пообіцяв відновити спадщину США, підвищивши плановий рівень прийому біженців до 125 000. Він також пообіцяв співпрацювати з Конгресом, щоб США щороку приймали як мінімум 95 000 біженців.¹³⁴

¹³⁰ A Timeline of the Trump Administration's Efforts to End Asylum. *National Immigrant Justice Center*. 2021. URL: <https://immigrantjustice.org/sites/default/files/content-type/issue/documents/2021-01/01-11-2021-asylumtimeline.pdf> (last accessed: 28.11.2021)

¹³¹ Trump administration sets record low limit for new U.S. refugees. *Reuters*. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-immigration-refugees-idUSKBN27D1TS> (last accessed: 28.11.2021)

¹³² US: Proposed Asylum Regulation Violates Law. *Human Rights Watch*. 2018. URL: <https://www.hrw.org/news/2018/11/08/us-proposed-asylum-regulation-violates-law> (last accessed: 28.11.2021)

¹³³ Mathema S. Refugees Thrive in America. *CAP*. 2018. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/immigration/reports/2018/11/19/461147/refugees-thrive-america/> (last accessed: 28.11.2021)

¹³⁴ What does a Joe Biden presidency mean for refugees and asylum seekers? *International Rescue Committee*. 2020. URL: <https://www.rescue.org/article/what-does-joe-biden-presidency-mean-refugees-and-asylum-seekers> (last accessed: 28.11.2021)

З першого дня своєї каденції Джо Байден наполегливо почав переробляти міграційну політику країни. Вона може стати однією з найбільш прогресивних серед усіх попередніх. Нова адміністрація всебічно зосереджує увагу на питаннях, пов'язаних із в'їздом до США. Байден видав наказ «Про припинення надзвичайного стану на південному кордоні США і перенаправлення коштів, спрямованих на будівництво прикордонної стіни».¹³⁵ Президент також видав розпорядження під назвою «Створення всеосяжної регіональної бази для усунення причин міграції, управління міграцією по всій Північній та Центральній Америці та кращого забезпечення безпечної та впорядкованої обробки заяв шукачів притулку на кордоні». За допомогою цього розпорядження адміністрація Байдена проінформувала суспільство, що частина вирішення проблем національної імміграційної політики передбачає зосередження уваги на першопричинах, що існують у країнах походження.¹³⁶

В січні 2021 року Байден видав виконавчий меморандум «Про збереження і зміцнення DACA».¹³⁷ 4 лютого Байден оголосив про розпорядження, в якому окреслив рамки перебудови американської програми переселення біженців. Адміністрація опублікувала дорожню карту реформ для відновлення USRAP, які закладуть основи для надійного прийому біженців.¹³⁸ Також 19 лютого в Конгресі було введено Закон про громадянство США 2021

¹³⁵ Proclamation on the Termination Of Emergency With Respect To The Southern Border Of The United States And Redirection Of Funds Diverted To Border Wall Construction. *The White House*. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/20/proclamation-termination-of-emergency-with-respect-to-southern-border-of-united-states-and-redirection-of-funds-diverted-to-border-wall-construction/> (last accessed: 28.11.2021)

¹³⁶ Executive Order on Creating a Comprehensive Regional Framework to Address the Causes of Migration, to Manage Migration Throughout North and Central America, and to Provide Safe and Orderly Processing of Asylum Seekers at the United States Border. *The White House*. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/02/executive-order-creating-a-comprehensive-regional-framework-to-address-the-causes-of-migration-to-manage-migration-throughout-north-and-central-america-and-to-provide-safe-and-orderly-processing/> (last accessed: 28.11.2021)

¹³⁷ Consideration of Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA). *U.S. Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/humanitarian/consideration-of-deferred-action-for-childhood-arrivals-daca> (last accessed: 28.11.2021)

¹³⁸ Recommendations to rebuild and strengthen the U.S. Refugee Admissions Program. *International Rescue Committee*. 2020. URL: <https://www.rescue.org/report/recommendations-rebuild-and-strengthen-us-refugee-admissions-program> (last accessed: 28.11.2021)

року. Законопроект підтримуватиме зусилля щодо інтеграції біженців, шукачів притулку та іммігрантів.¹³⁹

В травні Байден оголосив про ліміт прийняття біженців в 62 500 осіб, однак за 2021 фінансовий рік було прийнято всього 11 411 біженців, що є найменшою кількістю людей прийнятих відповідно до Закону про біженців з часу його прийняття у 1980 році. В Конгресі це пояснюють зруйнованою інфраструктурою і жорсткою політикою Дональда Трампа, та ускладненнями у зв'язку з пандемією. В жовтні адміністрація Байдена оголосила про новий ліміт на 2022 рік, він буде становити 125 000 біженців, однак не можна сказати наскільки це стане можливим.¹⁴⁰

Після того як в серпні 2021 року Талібан прийшов до влади в Афганістані, США прийняли також приблизно 70 000 афганців, під умовно-дострокове звільнення, це тимчасова форма гуманітарної допомоги, яка дозволяє їм подавати заявки на отримання дозволу на роботу і захищає їх від депортації на два роки. Хоча технічно вони є біженцями, ці афганські умовно-дострокові звільнені не зараховуються до ліміту біженців. У вересні було надано додаткові 6.3 млрд доларів на переселення евакуйованих афганців.¹⁴¹ А в листопаді 2021 року Держдепартамент США оголосив, що затвердить інноваційну альтернативну програму, схожу на «Групу п'яти» Канади: групи жителів США зможуть спонсорувати деяких евакуйованих афганців, беручи на себе відповідальність за підтримку, коли вони знаходять житло та роботу.¹⁴²

Канада у свою чергу після Другої світової війни й до сьогодні завжди вітала біженців з усього світу і це також вкоренилося в її історії. Політика

¹³⁹ Arnold S., Frimpong M. Tracking Joe Biden's plans for refugees, asylum seekers and COVID-19. *International Rescue Committee*. 2020. URL: <https://www.rescue.org/article/tracking-joe-bidens-plans-refugees-asylum-seekers-and-covid-19> (last accessed: 28.11.2021)

¹⁴⁰ Constantino A. Biden administration falls short of fiscal year 2021 U.S. refugee admissions cap. *CNBC*. 2021. URL: <https://www.cnn.com/2021/10/08/biden-administration-falls-short-of-fiscal-year-2021-us-refugee-admissions-cap.html> (last accessed: 29.11.2021)

¹⁴¹ Narea N. Why Biden is struggling to revive the US refugee program. *Vox*. 2021. URL: <https://www.vox.com/policy-and-politics/22777209/immigration-refugee-cap-biden-afghan-resettlement> (last accessed: 29.11.2021)

¹⁴² Dhingra R., Kilborn M., Woldemikael O. Biden has resettled the fewest refugees in the history of the U.S. program. What could change that? *The Washington Post*. 2021. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/11/02/biden-has-resettled-fewest-refugees-history-us-program-what-could-change-that/> (last accessed: 29.11.2021)

Канади щодо біженців формується внутрішніми законами та правилами, а також міжнародними договорами. Канада є підписантом Конвенції 1951 року і Протоколу 1967 року, та визначає «біженця» за терміном поданим у Конвенції. Комісія з питань імміграції та біженства приймає рішення щодо заяв про біженців. Вони вирішують, чи є особа біженцем за Конвенцією або особою, яка потребує захисту.¹⁴³

Після трагічних подій 11 вересня 2001 року в США та посилення уваги до національної безпеки, більшість ресурсів було перенаправлено на посилення контролю за кордоном, а також на зменшення кількості біженців та шукачів притулку які прибувають до Канади та США. В результаті цього, біженців почали помилково асоціювати з терористичними загрозами та загрозою безпеці громадян.

У зв'язку з цим, Канада замінила свій Закон про імміграцію 1976 року створений за прем'єрства П'єра Трюдо, де вперше законодавчо було проголошено основні цілі імміграційної політики Канади, на Закон про імміграцію та захист біженців, який набув чинності у 2002 році. Закон надав уряду ширші повноваження для затримання та депортації іммігрантів, які могли загрожувати безпеці країни.¹⁴⁴

У 2004 році Канада та США підписали Угоду про безпечну третю країну, згідно з якою особа яка шукає притулку, має подати заяву в першій країні свого прибуття, чи то США, чи Канаді. Є також винятки для осіб які подають заяву на біженство з США в Канаду, якщо особа має родичів в Канаді, є неповнолітньою особою без супроводу, або має гостьову візу.¹⁴⁵ Також при уряді прем'єр-міністра Стівена Гарпера з 2006 року, риторика направлена проти біженців посилилася. Висували звинувачення шукачам притулку, що вони є

¹⁴³ Immigration and Refugee Board of Canada. *Immigration and Refugee Board of Canada*. URL: <https://www.irb-cisr.gc.ca/en/Pages/index.aspx> (last accessed: 17.10.2021)

¹⁴⁴ Immigration Policy in Canada. *The Canadian Encyclopedia*. 2006. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/immigration-policy> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁴⁵ Canada–United States Safe Third Country Agreement. *The Canadian encyclopedia*. 2017. URL: <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canadaunited-states-safe-third-country-agreement> (last accessed: 18.10.2021)

шахраями та хочуть неправомірно використати імміграційну систему Канади на свою користь.

У 2012 році уряд Канади ухвалив законопроект С-31 або Закон про захист імміграційної системи Канади. Він оновив політику Канади щодо біженців та імміграції та вніс ряд обмежувальних заходів до політики прийому біженців. Також законопроект помилково пов'язував осіб які шукають притулку зі злочинами, контрабандистами, не беручи до уваги що часто для біженців це є єдиним шляхом, щоб дістатися безпечної країни. Закон крім цього створив перелік «безпечних країн», з яких є мала ймовірність притоку біженців до Канади. Однак це положення було оскаржене у 2015 році в Федеральному суді, і було визнане неконституційним.¹⁴⁶

Після того як почалася війна в Сирії, реакція Канади була змінена відповідно до нового політикуму в країні та їх нових зобов'язань щодо надання притулку особам, які потребують захисту. Оскільки масштаби кризи біженців зростали, уряд консерваторів лише зобов'язався переселити невелику кількість сирійців протягом кількох років. На противагу цьому, Ліберальна партія на чолі з Джастіном Трюдо зобов'язалася переселити 25 000 до кінця 2015 року. Врешті-решт це питання було вирішено на федеральних виборах восени 2015 року, які призвели до перемоги лібералів. Хоча мета, поставлена Трюдо спочатку була надто амбітною, до 2017 року Канада переселила приблизно 54 000 сирійських біженців. У 2018 році Згідно з щорічним звітом УВКБ ООН про світові тенденції, Канада прийняла майже одну третю біженців, які були шукали притулку у 25 країнах. Звіт також показав, що близько 18 000 біженців того року стали громадянами Канади, що зробило країну другою за кількістю біженців, які отримали громадянство.¹⁴⁷ У 2019 році на території Канади проживало 48 510 постійних біженців, у 2020 році ця кількість зменшилась до

¹⁴⁶ BILL C-31. *Parliament of Canada*. 2012. URL: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/41-1/bill/C-31/royal-assent> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁴⁷ The UNHCR UN Global Trends Report 2018. *UNCHR*. 2018. URL: <https://www.unhcr.org/globaltrends2018/> (last accessed:18.10.2021)

25 490 осіб.¹⁴⁸ Хоча Канада є країною, що переселяє більше біженців ніж будь-яка інша у світі, вона не приймає найбільше біженців. Через своє ізольоване географічне положення Канада може вибирати кількість переселених біженців, яких вона вітає, на відміну від держав які сусідами країн походження біженців.

У 2017 році кількість шукачів притулку, які прибули до кордону з Канадою поступово зростала. Це було пов'язано з жорсткими законами прийнятими адміністрацією Дональда Трампа. Шукачі притулку почали потрапляти до Канади через нелегальні пункти пропуску, однак через Угоду про безпечну третю країну між Канадою та США, заяви будуть відхилені. Біженці намагалися обійти офіційні правила в'їзду перетинаючи кордон в неофіційних місцях, а потім юридично вимагати статусу біженця і бути захищеними Канадською хартією про права та свободи. Уряд відреагував на це збільшивши кількість прикордонників і ретельним патрулюванням прикордонної зони.¹⁴⁹

У 2020 році Федеральний Суд Канади постановив, що Угода про третю країну між США і Канадою є неконституційною, адже порушує права біженців і шукачів притулку на свободу, безпеку і життя. Однак у квітні 2021 року рішення було скасовано, а Угода визнана дієвою.¹⁵⁰

Представництво УВКБ ООН в Канаді разом з приватними спонсорами відповідає за переселення біженців. Особа має пройти ідентифікацію, а її заява – обробку, тому що безпосередньо до Канади біженець не може звертатись. Після того як уряд Канади оголосив, що до кінця 2015 року переселить 25 000 сирійських біженців, він звернувся саме до громадян для допомоги з розселенням.

Приватне спонсорство розпочалося в Канаді в 1978 році як відповідь на кризу біженства, яку спричинила В'єтнамська війна і відтоді є частиною

¹⁴⁸ Number of permanent resident refugees in Canada from 2015 to 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/549529/number-of-permanent-resident-refugees-canada/> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁴⁹ Canadian Refugee Policy. *The Canadian encyclopedia*. 2020. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canadian-refugee-policy> (last accessed: 17.10.2021)

¹⁵⁰ Canada–United States Safe Third Country Agreement. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Canada%E2%80%93United_States_Safe_Third_Country_Agreement (last accessed: 19.11.2021)

канадської програми переселення біженців. Групи громадян, громадські організації, громадські групи та інші приватні спонсори несуть більшу частину відповідальності за допомогу біженцям протягом першого року перебування в Канаді. З перших 25 000 сирійців, які переселилися в Канаду, майже половина була спонсорована приватно. Таке спонсорство сприяє кращій інтеграції, оскільки біженці мають готову групу підтримки від громади після прибуття.

Канадське приватне спонсорство біженців є унікальним у світі. Воно здійснюється у двох напрямках: спонсорство від одного з підписантів угоди про спонсорство або через програму «Групи п'яти».

- Власники угод про спонсорство – це організації, які мають підписану угоду з канадським урядом про спонсорство біженця або окремим особам. До них можна віднести НУО, релігійні установи та університети. Вони повністю відповідають за біженця протягом одного року.

- Програма «Групи п'яти» дозволяє будь-яким п'яти громадянам Канади брати участь у допомозі біженцям. Вони повинні продемонструвати, що мають достатньо фінансів та здатність виконувати умови спонсорства та повністю утримувати біженця протягом року.¹⁵¹

Крім цього в Канаді діє Змішана програма Visa Office-Ed, яка полегшує процес надання допомоги приватними спонсорами найбільш вразливим особам, та з'єднує спонсорів з біженцями.¹⁵² Програми переселення Канади були оцінені як одні з найбільш прогресивних і гостинних у світі, і були використані за основу для подібних програм в інших країнах. Однак в Канаді не всі особи мають право просити притулку. Наприклад, люди, які були засуджені за тяжкі кримінальні злочини або Канада вже відхилила заяву про надання біженства.¹⁵³

¹⁵¹ Blended Visa Office-Referred Program. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/help-outside-canada/private-sponsorship-program/blended-visa-office-program.html> (last accessed: 17.10.2021)

¹⁵² Blended Visa Office-Referred Program: About the process. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/help-outside-canada/private-sponsorship-program/blended-visa-office-program.html> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁵³ How Canada's refugee system works. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html> (last accessed: 17.10.2021)

Під час пандемії COVID-19, уряд Канади, ввів обмеження на поїздки та імміграцію. Заблокувавши більшість іноземних поїздок, у тому числі через канадсько-американський кордон, Канада почала повертати шукачів притулку, які прибули зі США, а також призупинила розселення біженців і розгляди заяв на постійне проживання.¹⁵⁴

Якщо розглядати Австралію, то вона закріпила свою репутацію країни яка щедро приймає біженців після війни у В'єтнамі, коли було переселено десятки тисяч людей, які прибували на човнах з таборів у Південно-Східній Азії. Австралія підписала Конвенцію 1951 року та Протокол 1967 року, та зобов'язується не відсилати осіб, які були визнані УВКБ ООН як біженці, назад до своїх країн де їм може загрожувати смерть чи інші загрози життю.

Роль уряду Австралії полягає в розробці законів, що впливають на міграційну політику, забезпеченні дотримання закону, а також в інформуванні людей. Міністерство внутрішніх справ є державним департаментом, який відповідальний за імміграційну програму.¹⁵⁵

Закон про міграцію 1958 року сформував законодавчу основу для всіх форм міграції та візових заяв в Австралії, включаючи гуманітарну допомогу. В ньому проголошується, що шукачі притулку, які прибули до Австралії без візи, повинні перебувати в імміграційному ув'язненні винесення рішення про переселення чи відсилення назад. Таке утримання в Австралії є безстроковим. Шукачі притулку та біженці можуть проводити тривалий проміжок часу в ув'язненні, поки буде обробляться їх заява і буде перевірено чи особа не загрожує безпеці країни. Якщо особу не буде визнано біженцем, то вона буде перебувати під утриманням до того часу, поки не буде відправлена з Австралії.¹⁵⁶

¹⁵⁴ What Is Canada's Immigration Policy? *Council on Foreign Relations*. 2020. URL: <https://www.cfr.org/background/what-canadas-immigration-policy> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁵⁵ Who is a refugee. *RoadstoRefuge*. URL: roads-to-refugee.com.au (last accessed: 17.10.2021)

¹⁵⁶ Asylum seekers and refugees. *Australian Human Rights Commission*. URL: <https://humanrights.gov.au/our-work/rights-and-freedoms/publications/asylum-seekers-and-refugees> (last accessed: 19.11.2021)

Австралія має чотири типи віз для осіб які потребують захисту: віза для біженців (підклас 200); спеціальна-гуманітарна віза (підклас 201); аварійно-рятувальна віза (підклас 203); та віза для жінок які перебувають в небезпеці (підклас 204). Особи, які прагнуть в'їхати в Австралію за візою біженця, мають відповідати багатьом жорстким критеріям. Крім цього міністр імміграції має впевнитись, що існують «вагомні причини для особливого розгляду питання щодо надання візи» дивлячись на: ступінь або тяжкість переслідування, їхній зв'язок з Австралією, ймовірність обробки заяви іншою країною для переселення, та спроможність австралійської громади забезпечити їхнє поселення. Також міністр має перевірити чи їхнє проживання не буде суперечити інтересам Австралії.¹⁵⁷ Крім цього Австралійська організація з безпеки та розвідки проводить оцінку безпеки всіх людей, які стали біженцями в Австралії, перш ніж вони отримають захист. Якщо вона видає негативну оцінку, особі не може бути видана віза. В людини немає права оскаржити оцінку або отримати причини чи докази.¹⁵⁸

З кінця Другої світової війни Австралія прийняла понад 880 000 людей, які потребували гуманітарної допомоги. Протягом багатьох років ціллю Австралії було переселити 13 750 людей в рік, включаючи шукачів притулку, які отримали візу для захисту в Австралії. У 2016–2017 роках Гуманітарна програма зросла до 16 250 місць та 18 750 місць у 2018–19 та 2019–2020 роках. В останні роки було надано додаткові 12 000 місць для людей, переміщених через конфлікт у Сирії та Іраку. З цього приводу уряд зробив кілька суперечливих заяв про склад 12 000 біженців. В них повідомлялось, що ця кількість буде орієнтуватись на сім'ї з меншин, які зазнають переслідувань, і в більшості надаватиме привілейованість християнам і не буде переселяти одиноких чоловіків. Загалом у 2019-2020 роках в рамках Гуманітарної програми було видано 13 171 візу, що визнає зусилля уряду щодо подолання

¹⁵⁷ Refugee resettlement to Australia: what are the facts? *Parliament of Australia*. 2016. URL: https://www.aph.gov.au/about_parliament/parliamentary_departments/parliamentary_library/pubs/rp/rp1617/refugeeresettlement#_Toc461022106 (last accessed: 19.11.2021)

¹⁵⁸ Recent changes in Australian refugee policy. *Refugee Council of Australia*. 2021. URL: [Recent changes in Australian refugee policy \(refugeecouncil.org.au\)](https://www.refugeecouncil.org.au/) (last accessed: 17.10.2021)

наслідків COVID-19 та підтримки відновлення в Австралії від COVID-19. Програма на 2020-2021 роки була встановлена на рівні 13 750, що відображає наслідки глобальної пандемії.¹⁵⁹

З липня 2013 року австралійський уряд примусово перемістив понад 3000 шукачів притулку, як дорослих людей, так і дітей, які на човнах прагнули дістатися Австралії, до офшорних таборів обробки заяв в Папуа-Новій Гвінеї та Науру, де умови утримання не відповідали нормальним стандартам. Такі утримання коштували уряду Австралії 6.2 мільярда доларів США у період з 2014 по 2020 рік. Деякі біженці та шукачі притулку перебувають на континенті під охороною в готелях, в імпровізованих центрах ув'язнення, які називаються «альтернативними місцями ув'язнення». Крім цього, кількість днів, протягом яких особа зазвичай утримується в таких місцях, зростає із 100 днів до 600 з 2013 року по 2020 рік.¹⁶⁰

13 травня 2021 року був прийнятий новий Законопроект про міграцію, який буквально дозволив уряду утримувати біженців у спеціальних центрах на невизначений термін, якщо особі буде скасовано візу біженця, але не можливо депортувати через можливі переслідування у своїй країні. Міністр імміграції Алекс Хоук заявив, що новий Законопроект сприятиме забезпеченню прав людини, оскільки посилює зобов'язання нації щодо невідсилання.¹⁶¹

В жовтні 2021 року Міністр Внутрішніх справ Австралії заявила, австралійський уряд припинить регіональні контракти на обробку заяв з Папуа-Нова Гвінея вкінці 2021 року, однак також було сказано, що «будь-хто, хто спробує потрапити в Австралію нелегально на човні, буде повернутий або відправлений в Науру». Австралія підписала Меморандум про взаєморозуміння

¹⁵⁹ Discussion Paper Australia's Humanitarian Program 2021–22. *Australian Government. Department of Home Affairs*. 2021. URL: <https://www.homeaffairs.gov.au/reports-and-pubs/files/2021-22-discussion-paper.pdf> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁶⁰ Australia: 8 Years of Abusive Offshore Asylum Processing. *Human Rights Watch*. 2021. URL: <https://www.hrw.org/news/2021/07/15/australia-8-years-abusive-offshore-asylum-processing> (last accessed: 19.11.2021)

¹⁶¹ Keck M. Australia Passes Bill That Allows Government to Indefinitely Detain Refugees and Asylum Seekers. *Global Citizen*. 2021. URL: <https://www.globalcitizen.org/en/content/indefinite-detention-australia-refugee-law/> (last accessed: 19.11.2021)

з Науру для продовження регіональної взаємодії щодо обробки, де наразі перебуває приблизно 107 осіб.¹⁶²

Отже, можна зробити висновок, що країни Північної Америки та Австралії є популярними місцями для біженців, однак їх законодавство має жорсткі правила прийому шукачів притулку. Потрібно довести, що особа відповідає всім критеріям біженця і має право залишитися в цих країнах. В останнє десятиліття приплив біженців до США, Канади та Австралії збільшився, однак це не означало, що вони безперешкодно приймуть всіх. Держави турбуючись про національну безпеку, бачать в біженцях загрозу і це в свою чергу призводить до проблем з наданням притулку. Однак чи зміниться ситуація в найближчі роки невідомо.

Висновки до розділу 3

Криза біженства ЄС розпочалась у 2015 році через наплив нелегальних мігрантів та біженців з країн Близького Сходу та Африки, підриваючи тим самим існуючі інститути безпеки ЄС та демонструючи неготовність країн-членів приймати контрміри. Невзаємна солідарність держав призвела до нерівномірного розподілу біженців – частина приймали надто багато, частина взагалі відгородилась від проблеми. В результаті виявилися неефективними ті законодавчі акти ЄС, що відповідали за надання притулку та прийом заяв. Велика кількість біженців оминала легальні пункти пропуску, користуючись послугами торговців людьми, що призводило до смертей невинних людей. Заходи, які почали вживати для стабілізації ситуації не достатньо ефективні, а вирішення первинних причин кризи для ЄС є поки неможливим, у зв'язку з недостатньою політичною волею та можливостями, тому криза все ще триває.

США, Канада та Австралія попри географічну віддаленість завжди приймали велику кількість біженців та мігрантів. Законодавство цих трьох країн пройшло не одне десятиліття створення, регулюючи правила та політику

¹⁶² Faa M. Australia to stop processing asylum seekers in PNG but government's refugee policy unchanged. *ABC News (Australia)*. 2021. URL: <https://www.abc.net.au/news/2021-10-06/australia-stop-processing-asylum-seekers-in-png-manus/100517926> (last accessed: 19.11.2021)

надання притулку особам, що просили захисту. В США та Канаді незважаючи на близькість нормативно-правові акти щодо біженства сильно відрізняються, як і в Канаді та Австралії незважаючи на їх членство в Співдружності Націй. Законодавство в США з роками ставало все жорсткіше, що в результаті за адміністрації Дональда Трампа призвело до піку обмежень на в'їзд, депортацій, примусових розділень сімей та підривання інфраструктури прийому біженців. Після цього Джо Байден змушений відновлювати довготривалий інститут захисту біженців і реформувати систему притулку. В Австралії прийом біженців корегується відповідно до того, чи особа загрожує національній безпеці, через це більшість біженців повинні утримуватись на островах Папуа-Нова Гвінея чи Науру чекаючи розгляду заяв, підриваючи тим самим права людини. В Канаді ж програма переселення вважається однією з найкращих у світі, хоча країна може вибирати кого приймати до себе чи ні, через її територіальну ізоляваність і процедуру прийняття заяв. Все це в результаті робить досить складним для біженців отримати притулок в цих країнах, однак потрапивши до них вони сподіваються на всі ті пакети послуг та допомоги, які можуть надати США, Канада і Австралія для стабільного і нормального життя.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши результати дослідження, можна зробити висновок, що біженство – це явище, яке за останнє десятиліття сколихнуло міжнародні відносини та змусило держави скооперуватися задля пошуку рішення і стабілізації ситуації у світі. Воно вийшло на глобальний рівень і поставило під питання дієвість та ефективність механізмів захисту прав людини, які діяли останнє століття.

Для того, щоб розкрити сутність біженства, було досліджено термінологію, яку часто не правильно використовують для позначення різних груп вразливих осіб, причини та фактори які спонукають людей покидати країни походження та шляхи якими вони рухаються. Біженці – це особи, які через переслідування мають страх повернутися до своєї країни походження. Шукачі притулку є особами, які прагнуть захисту, або ті хто подали заяву на отримання статусу біженця. Не всі шукачі притулку отримують статус біженця. Їх не слід плутати з мігрантами, особами які з власної волі переїхали в іншу країну, і можуть в будь-який час повернутись. Внутрішньо переміщені особи – люди, які змушені були покинути свої домівки, але знаходяться в межах своєї країни походження. Потрібно розрізняти групи осіб, щоб правильно визначити механізми їх захисту, якщо цього не виконати можна поставити життя людини під загрозу.

Причинами для поширення біженства, було визначено такі як: війни, конфлікти, терористичні загрози, фінансові труднощі, бідність, порушення прав людини, голод, екологія, яка в свою чергу створила новий термін – екологічні мігранти (особи які були вимушені переселитись, через зміну клімату та екологічних катастроф). З кожним роком з'являються нові фактори які змушують осіб шукати притулку в інших країнах, а це в свою чергу підштовхує міжнародне суспільство адаптувати і оновлювати законодавство для біженців. Біженці використовують різні шляхи, морські, сухопутні, найчастіше нелегальні, що дестабілізує прикордонні зони країн в які вони намагаються

потрапити. Це ставить під питання можливість їх нормального захисту й надання допомоги.

Також в роботі проаналізоване законодавство з захисту біженців на міжнародному, регіональному та національному рівнях. Ми дійшли до висновку, що головними документами є Конвенція 1951 року та Протокол 1967 року. Вони висвітлюють поняття біженця, зобов'язання держав та права біженців. Однак в останні роки Конвенцію 1951 року сприймають як застарілу та непристосовану до сучасних подій та «нових» біженців, які страждають від, наприклад тероризму, організованої злочинності, поганої екології, що є новими загрозами та причинами збільшення кількості біженців. Допоміжними нормативно-правовими актами є міжнародні конвенції, протоколи, пакти, охопивши інші права та механізми захисту біженців. Однак часто права біженців не розмежовуються з правом прав людини, гуманітарним правом, що ускладнює виокремлення окремих процедур для захисту саме осіб, які потребують допомоги, через загрозу життю і під час переселення в іншу країну.

На регіональному рівні, для розподілу тягаря від проблем, які створює біженство, напрацьовано достатньо документів, як серед організацій, так і серед окремих груп країн. Вони направлені на забезпечення відповідної процедури надання притулку, дотримання прав і свобод біженців, як повноцінної частини суспільства, підтверджують принцип невідсилання, визнають важливість пошуку довготривалих рішень та координації міжнародного законодавства з регіональним. Однак прослідковується різниця між регіонами, чим більше проблем пов'язано з біженцями, тим більше документів направлених на їх захист, в Америці, Європі, Африці та Близькому Сході більше ніж в Азії. Проте розглядаючи національне законодавство, не можна виділити певну схожість в механізмах захисту, кожна держава керується внутрішнім законодавством та проблемами визначає процедуру надання статусу біженця та притулку. Хоча підписуючи Конвенцію 1951 року вони зобов'язуються дотримуватися принципу невідсилання, однак частіше державний суверенітет перевершує суверенітет особистості, і створює проблеми в захисті вразливих осіб.

Прикладом є криза біженства в ЄС, під час якої держави відмовлялись приймати біженців, незважаючи на організації в які вони входять і ті документи які були підписані.

В дослідженні було охарактеризовано роль міжнародних і регіональних організацій в захисті біженців. Ми дійшли висновку, що вони відіграють одну з головних ролей в допомозі як самим біженцям, так і державам. Основною організацією, яка займається проблемами біженців є УВКБ ООН. Її персонал допомагає та надає захист біженцям в таборах, містах, поселеннях; реагує на надзвичайні ситуації; сприяє переміщенню біженців якомога далі від кордонів і багато іншого. Вона також консультує держави, уряди, міністерства щодо політики та практики надання притулку. Держави, які підписали Конвенцію 1951 року та Протокол 1967 зобов'язуються всебічно співпрацювати з УВКБ ООН. Вона в свою чергу співпрацює з іншими організаціями, які вносять свій внесок в захист і допомогу біженцям. Це включає: фінансову, медичну, психологічну допомогу, доступ до роботи, освіти, розподіл продовольства, операції з підтримання миру, пошук розв'язання проблем біженців, сприяння інтеграції біженців в суспільство, сприяння возз'єднанню сімей, пошук зниклих людей і т.д.. Без всебічної підтримки організацій таких як МОП, МОМ, ВООЗ, МФЧХ і ЧП, АС, ЮНІСЕФ та ін. неможливо було б забезпечувати правомірний захист біженців. Окремо потрібно виділити БАПОР, яке відповідає за палестинців, що були переміщені під час створення Держави Ізраїль; вони не підпадають під мандат УВКБ ООН, однак так само потребують допомоги. Агентство займається інфраструктурою таборів, забезпечує охорону здоров'я, доступ до освіти, соціальних послуг.

Крім цього, було досліджено кризу біженства в ЄС. Причиною кризи став великий потік біженців, які втікали зі своїх країн через війни, конфлікти, переслідування, порушення прав людини, економічну нестабільність і т.д.. Хоча збільшення кількості біженців фіксувалось ще з 2011 року, однак саме у 2015 році понад 1.8 млн осіб прибули до ЄС як шукачі захисту і притулку. Біженці прагнуть потрапити саме до європейських країн, тому що в них вони

сподіваються отримати кращі умови проживання, соціальні виплати, їжу та роботу, а також можливість вільного пересування між державами-членами. Шукачі притулку та біженці подорожують різними маршрутами, щоб дістатися до Європи: через Середземне море, Туреччину та Балкани, уздовж східних кордонів з Білоруссю, Молдовою, Україною та Росією. Більшість біженців та нелегальних мігрантів є вихідцями із Сирії, Іраку та Афганістану, а також з африканських країн. Політика різних країн ЄС щодо вирішення проблеми біженства та кількості прийняття біженців відрізнялась, в результаті постала Конституційна криза ЄС, відбувся підрив Дублінського регламенту, що призвело до вторинних рухів. Все це показало неспроможність ЄС до реагування на надзвичайні ситуації та відсутність солідарності між державами-членами. Для вирішення кризи залучені різні механізми: було підписано угоду з Туреччиною для стримування потоків біженців, однак в результаті Туреччина використала це на свою користь, шантажуючи ЄС і просуюючи свої вимоги співпраці; додаткові фінансування регіональних фондів; морські місії в Середземному морі та конфліктних регіонах; зміцнення прикордонного контролю; перегляд та реформування міграційної політики (як, наприклад, підписання Нового пакту про міграцію та притулок). Однак всі ці дії хоча і зменшили потоки, однак криза все ще продовжується. Новим витком стали події в Білорусії, де на її кордоні з європейськими державами почалося велике скупчення біженців та шукачів притулку які прагнуть потрапити до ЄС. Це трактується міжнародною спільнотою як загроза зі сторони Олександра Лукашенка у відповідь на санкції проти Білорусії. В результаті це може звести нанівець ті зусилля, які були впровадженні ЄС для стабілізації ситуації.

Останнім завданням було прослідкувати як регулюють біженство в Північній Америці та Австралії. Хоча країни є географічно віддалені від основних місць походження біженців, проте вони вважаються одними з кращих місць для переселення. Однак розглянувши їх законодавство можна стверджувати що вони є ще й місцями куди найскладніше потрапити біженцям. Канада, США та Австралія є підписантами Конвенції 1951 року щодо біженців

та Протоколу 1967 року і внесли в законодавства визначення біженця, яке там зазначено. В США розпочинаючи з Закону про біженців 1980 року кількість прийняття біженців постійно варіювалась в залежності від адміністрацій президентів та подій які відбувались в США та закордоном. Хоча багато громадян вважають біженців загрозою для національної безпеки країни, як і в Канаді та Австралії, однак в США здійснюється одна з найбільших програм переселення біженців у світі – USRAP. Після 11 вересня 2001 року біженці в США і Канаді почали асоціюватись з терористами, тому були запроваджені закон про нагляд та затримання підозрюваних в тероризмі, особливо громадян іноземного походження, а також закон про посилення прикордонної реформи. Однак за Барака Обами модель переселення біженців вважалась зразковою і за його каденції було переселено більше біженців з 1996 року. З приходом Дональда Трампа були введені жорсткі обмеження в політиці прийняття біженців та шукачів притулку, введено закони спрямовані проти біженців, побудовано стіну на кордоні з Мексикою, відбувались постійні роз'єднання сімей та повернення шукачів притулку, було заборонено в'їзд біженцям з Сирії, Ємену та Сомалі. Було повністю підірвано інфраструктуру і систему щодо біженства, яку з приходом до влади Джо Байден пообіцяв повністю реорганізувати та збільшити ліміт на прийняття біженців. Однак за перший рік його адміністрація прийняла найменшу кількість біженців з 1980 року. Чи зможе Байден реформувати систему і виконати свої обіцянки щодо повернення США статусу лідера в прийнятті біженців, залишається під питанням.

Канада користуючись ізольованим територіальним положенням, може вирішувати кого з біженців приймати, а кого ні. Після 2001 року замінивши Закон 1976 року, був введений Закон про імміграцію та захист біженців, що надав нові повноваження уряду затримувати та депортувати осіб, які можуть загрожувати безпеці країни. У 2012 році прийнятий Законопроект С-31, оновив політику Канади щодо біженців. Все це законодавство, на перший погляд, було направлене на зменшення кількості біженців. Однак з початку війни в Сирії,

Канада стала однією з країн, що переселили найбільшу кількість біженців у світі. Також в Канаді діє приватне спонсорство, що допомагає біженцям протягом першого року перебування в Канаді, воно є унікальним і здійснюється у двох напрямках через спонсорство «Групи п'яти» та підписантів угод про спонсорство. Це громадяни Канади, які довели що мають достатньо фінансів, щоб повністю утримувати біженця. На сьогодні програми переселення в Канаді є найбільш прогресивні та гостинні у світі.

Хоча Австралія ще в ХХ ст. закріпила за собою статус країни яка вітає біженців та шукачів притулку, однак зараз ситуація змінилась. Закон про міграцію 1958 року сформував законодавчу основу імміграційної політики Австралії, в якому проголошувалось, що шукачі притулку, які прибували без віз мають утримуватись під наглядом, поки буде розглядатись їх заява. Такі місця утримання, називаються офшорними таборами в Папуа-Новій Гвінеї та Науру. Як дорослі, так і діти, перебувають в цих таборах, де умови утримання не відповідають нормальним стандартам, а період утримання у 2020 році зріс до 600 днів. З впровадження нового Законопроєкту про міграцію 2021 року, уряду дозволяється утримувати біженців на невизначений термін. Якщо ж особу не визнано біженцем, то вона буде відправлена з Австралії, а для надання візи, існують жорсткі критерії за допомогою яких міністр імміграції має впевнитись чи особа потребує переселення і чи вона не загрожує безпеці країні. Всі ці умови у підсумку ускладнюють процес і взагалі можливість отримання притулку.

Всі завдання, які були поставлені на початку роботи були виконані. Отже, можна стверджувати, що проблематика біженства залишається актуальною та потребує подальшого вивчення в наукових працях. Перспективу досліджень вбачаємо в аналізі подій, що впливають на збільшення потоків біженства, та нових механізмів захисту біженців та шукачів притулку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Джерела:

1. A guide to international refugee protection and building state asylum systems. Handbook for Parliamentarians. 2017. No 27. *UNHCR*. URL: [3d4aba564.pdf](https://www.unhcr.org/3d4aba564.pdf) (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)
2. A guide to principles and practice as applied to refugees and migrants. *IMO*. URL: <https://wwwcdn.imo.org/localresources/en/MediaCentre/HotTopics/Documents/RescueatSeaGuideENGLISH.pdf> (last accessed:17.10.2021)
3. African Charter on Human and Peoples' Rights. *African Commission on Human and Peoples' Rights*. URL: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49> (last accessed:17.10.2021)
4. American Convention on Human Rights: "Pact of San José, Costa Rica". URL: <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%201144/volume-1144-i-17955-english.pdf> (last accessed:17.10.2021)
5. American declaration of the rights and duties of man. *OAS*. URL: <http://www.cidh.org/Basicos/English/Basic2.American%20Declaration.htm> (last accessed:17.11.2021)
6. ASEAN Human Rights Declaration. *ASEAN*. URL: https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/6_AHRD_Booklet.pdf (last accessed:16.10.2021)
7. Ashgabat Declaration of the International Ministerial Conference of the Organization of Islamic Cooperation on Refugees in The Muslim World. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/595c95ba4.pdf> (last accessed:17.10.2021)
8. BILL C-31. *Parliament of Canada*. 2012. URL: <https://www.parl.ca/DocumentViewer/en/41-1/bill/C-31/royal-assent> (last accessed: 19.11.2021)
9. Brazil declaration. URL: <https://www.acnur.org/5b5101644.pdf> (last accessed:17.10.2021)

10. Cairo Declaration on Human Rights in Islam. *University of Minnesota, Human Rights Library*. URL:<http://hrlibrary.umn.edu/instree/cairodeclaration.html> (last accessed:17.10.2021)
11. Cartagena Declaration on Refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc19084/cartagena-declaration-refugees-adopted-colloquium-international-protection.html> (last accessed:17.10.2021)
12. Climate change and displacement. Forced migration review. 2008. Issue 31. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/50c07c5f2.pdf> (last accessed:17.10.2021)
13. Consideration of Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA). *U.S. Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/humanitarian/consideration-of-deferred-action-for-childhood-arrivals-daca> (last accessed: 28.11.2021)
14. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. *OHCHR*. URL:<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx> (last accessed:17.10.2021)
15. Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> (last accessed:17.10.2021)
16. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cedaw.aspx> (last accessed:17.10.2021)
17. Convention on the Rights of Persons with Disabilities. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/crpd/pages/conventionrightspersonswithdisabilities.aspx> (last accessed:17.10.2021)
18. Convention on the Rights of the Child. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx> (last accessed:17.10.2021)

19. Discussion Paper Australia's Humanitarian Program 2021–22. Australian Government. *Department of Home Affairs*. 2021. URL: <https://www.homeaffairs.gov.au/reports-and-pubs/files/2021-22-discussion-paper.pdf> (last accessed: 19.11.2021)

20. Environmental Migration. *Migration data portal*. 2021. URL: https://www.migrationdataportal.org/themes/environmental_migration_and_statistics (last accessed:17.11.2021)

21. Europe's Refugee and Migration Flows. *In Focus*. 2019. URL: Europe's Refugee and Migration Flows (fas.org) (last accessed:17.10.2021)

22. European Convention on Human Rights. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (last accessed:17.10.2021)

23. Executive Order on Creating a Comprehensive Regional Framework to Address the Causes of Migration, to Manage Migration Throughout North and Central America, and to Provide Safe and Orderly Processing of Asylum Seekers at the United States Border. *The White House*. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/02/02/executive-order-creating-a-comprehensive-regional-framework-to-address-the-causes-of-migration-to-manage-migration-throughout-north-and-central-america-and-to-provide-safe-and-orderly-processing/> (last accessed: 28.11.2021)

24. Executive Order: Border Security and Immigration Enforcement Improvements. *The White House*. 2017. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/presidential-actions/executive-order-border-security-immigration-enforcement-improvements/> (last accessed: 28.11.2021)

25. Global trends forced displacement in 2015. *UNHCR*. URL:<https://www.unhcr.org/576408cd7.pdf> (last accessed:17.10.2021)

26. International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/hrbodies/ced/pages/conventionced.aspx> (last accessed:17.10.2021)

27. International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cerd.aspx> (last accessed:17.10.2021)

28. International Covenant on Civil and Political Rights. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> (last accessed:17.10.2021)

29. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx> (last accessed:17.10.2021)

30. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC), International Red Cross aid to refugees. 1981. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/48abd5370.html> (last accessed:15.11.2021)

31. League of Arab States, Arab Charter on Human Rights. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/3ae6b38540.html> (last accessed:17.10.2021)

32. Migration, Environment and Climate Change: Evidence for Policy (MECLEP), Glossary. *MOM*. 2014. URL: https://publications.iom.int/system/files/pdf/meclep_glossary_en.pdf?language=en (last accessed:16.11.2021)

33. Number of permanent resident refugees in Canada from 2015 to 2020. *Statista*. URL: <https://www.statista.com/statistics/549529/number-of-permanent-resident-refugees-canada/> (last accessed: 19.11.2021)

34. OAU Convention Governing the Specific Aspects of Refugee Problems in Africa. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/about-us/background/45dc1a682/oau-convention-governing-specific-aspects-refugee-problems-africa-adopted.html> (last accessed:17.10.2021)

35. Proclamation on the Termination Of Emergency With Respect To The Southern Border Of The United States And Redirection Of Funds Diverted To Border Wall Construction. *The White House*. 2021. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential->

actions/2021/01/20/proclamation-termination-of-emergency-with-respect-to-southern-border-of-united-states-and-redirection-of-funds-diverted-to-border-wall-construction/ (last accessed: 28.11.2021)

36. Regional Refugee Instruments & Related, Mexico Declaration and Plan of Action to Strengthen International Protection of Refugees in Latin America. 2004. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/424bf6914.html> (last accessed:17.10.2021)

37. Regional Refugee Instruments & Related, Rio de Janeiro Declaration on the Institution of Refuge. 2000. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/3de4f8982.html> (last accessed:17.10.2021)

38. Regional Refugee Instruments & Related, San José Declaration on Refugees and Displaced Persons. 1994. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/docid/4a54bc3fd.html> (last accessed:17.10.2021)

39. SAARC Convention on regional arrangements for the promotion of child welfare in South Asia. URL: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/SAARC%20Convention%20on%20Regional%20Arrangements%20on%20the%20Promotion%20of%20Child%20Welfare%20in%20South%20Asia.pdf> (last accessed:17.11.2021)

40. SAARC Social Charter. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/pdfid/595c933c4.pdf> (last accessed:16.10.2021)

41. Statute of the office of the United Nations High Commissioner for refugees. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/4d944e589.pdf> (last accessed:17.10.2021)

42. Syrian refugee statistics. *Operational Data Portal*. 2021. URL:<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (last accessed:18.10.2021)

43. The Asylum Procedures Directive. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/4a9d12ef9.pdf> (last accessed:17.10.2021)

44. The Dublin Regulation. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/4a9d13d59.pdf> (last accessed:17.10.2021)

45. The Qualification Directive. *Refworld*. URL: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4aa508692> (last accessed:17.10.2021)

46. The Reception Conditions Directive. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system/reception-conditions_en (last accessed:17.10.2021)

47. UNHCR's Refugee Population Statistics Database. *UNHCR*. 2021. URL: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/> (last accessed:17.10.2021)

48. Universal Declaration of Human Rights. *United Nations*. URL: <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights> (last accessed:08.11.2021)

49. Yearbook of Immigration Statistics 2019. *Office of Immigration Statistics*. 2020. URL: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2019/yearbook_immigration_statistics_2019.pdf (last accessed: 29.11.2021)

Література:

50. Алгаш В., Піттель А. Сучасна міграційна криза як виклик для Європейського Союзу. *Міжнародне право*. 2019. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/12/62.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

51. Жванко Л. «Біженці на європейському континенті (1914–2015)»: авторські рефлексії теми. 2018. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/160405/10-Zhvancko.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.11.2021)

52. Майданик А. І. Міграційна криза в ЄС та її вплив на безпекову ситуацію у світі. *Наукові записки студентів та аспірантів НУОА*. 2020. Сер.: «Міжнародні відносини». Вип. 5. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/8294/1/35.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

53. Пробоїв О.А. Міграційна криза в країнах ЄС. *Економічні науки /2. Зовнішньоекономічна діяльність.* URL:

<http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/19538/3/%D0%9C%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%20%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%20%D0%B2%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B0%D1%85%20%D0%84%D0%A1%20%281%29.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

54. Чейпеш А. О. Міграційна криза Європейського Союзу: реальність та перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету.* 2016. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Вип. 7. Ч. 3. URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13028/1/%D0%9C%D0%86%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%90%20%D0%9A%D0%A0%D0%98%D0%97%D0%90%20%D0%84%D0%92%D0%A0%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%9E%D0%AE%D0%97%D0%A3.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

55. Чуєнко В. «Європейська криза біженців» як найактуальніша проблема Європейського Союзу. *Національний юридичний журнал: теорія і практика.* 2016. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/4/46.pdf> (дата звернення: 16.11.2021)

56. Abebe T. After 50 years, Africa's refugee policy still leads. *Reliefweb.* 2019. URL: <https://reliefweb.int/report/world/after-50-years-africa-s-refugee-policy-still-leads> (last accessed: 15.11.2021)

57. Arnold S., Frimpong M. Tracking Joe Biden's plans for refugees, asylum seekers and COVID-19. *International Rescue Committee.* 2020. URL: <https://www.rescue.org/article/tracking-joe-bidens-plans-refugees-asylum-seekers-and-covid-19> (last accessed: 28.11.2021)

58. Biddle L. Refugee resettlement under the Obama administration: untangling the U.S. refugee assistance program at the federal level. *Global Journal*

of *Peace Research and Praxis*. Vol. 2. No. 1. 2018. URL: <http://libjournal.uncg.edu/prp/article/view/1655> (last accessed: 28.11.2021)

59. Byrne R., Noll G. and Vedsted-Hansen J. Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system. *Cambridge University Press*. 2020. URL: Understanding the crisis of refugee law: Legal scholarship and the EU asylum system | *Leiden Journal of International Law* | Cambridge Core (last accessed: 17.10.2021)

60. Connor P. U.S. admits record number of Muslim refugees in 2016. *Pew Research Center*. 2016. URL: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2016/10/05/u-s-admits-record-number-of-muslim-refugees-in-2016/> (last accessed: 28.11.2021)

61. Constantino A. Biden administration falls short of fiscal year 2021 U.S. refugee admissions cap. *CNBC*. 2021. URL: <https://www.cnbc.com/2021/10/08/biden-administration-falls-short-of-fiscal-year-2021-us-refugee-admissions-cap-.html> (last accessed: 29.11.2021)

62. David Inserra. Refuge and Asylum: President Obama Should Not Abuse One of America's Great Humanitarian Tools. *The Heritage Foundation*. 2014. URL: <https://www.heritage.org/immigration/report/refuge-and-asylum-president-obama-should-not-abuse-one-americas-great> (last accessed: 28.11.2021)

63. Dhingra R., Kilborn M., Woldemikael O. Biden has resettled the fewest refugees in the history of the U.S. program. What could change that? *The Washington Post*. 2021. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/11/02/biden-has-resettled-fewest-refugees-history-us-program-what-could-change-that/> (last accessed: 29.11.2021)

64. Eminoglu N., Unutulmaz O. and Ozerim G. International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic: Revisiting the Solidarity/Pluralism Debate in English School. *Uluslararası İlişkiler*. 2020. Vol. 17. No. 68. P. 55-72. URL: International Society and Its Institutions in Refugee Protection during the COVID-19 Pandemic (jstor.org) (last accessed: 18.10.2021p.)

65. Faa M. Australia to stop processing asylum seekers in PNG but government's refugee policy unchanged. *ABC News (Australia)*. 2021. URL:

<https://www.abc.net.au/news/2021-10-06/australia-stop-processing-asylum-seekers-in-png-manus/100517926> (last accessed: 19.11.2021)

66. Fix M., Hooper K., Zong J. How are refugees Faring? Integration at U.S. and State levels. *MPI*. 2017. URL: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TCM-Asylum-USRefugeeIntegration-FINAL.pdf> (last accessed: 28.11.2021)

67. Jubilut. L. Refugees are victims of the crisis, not the creators. *World Economic Forum*. 2017. URL: Refugees are victims of the crisis, not the creators | World Economic Forum (weforum.org) (last accessed:17.10.2021)

68. Keck M. Australia Passes Bill That Allows Government to Indefinitely Detain Refugees and Asylum Seekers. *Global Citizen*. 2021. URL: <https://www.globalcitizen.org/en/content/indefinite-detention-australia-refugee-law/> (last accessed: 19.11.2021)

69. Kugiel P. The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions. *The Polish Quarterly of International Affairs*. 2016. Vol. 4. P. 41-59. URL: (PDF) The Refugee Crisis in Europe: True Causes, False Solutions (researchgate.net) (last accessed:18.10.2021)

70. Kulakevich T. Trouble on the Belarus-Poland border. *The Conversation*. 2021. URL: <https://theconversation.com/trouble-on-the-belarus-poland-border-what-you-need-to-know-about-the-migrant-crisis-manufactured-by-belarus-leader-172108> (last accessed: 19.11.2021)

71. Kyilah T. The EU-Turkey Deal, Five Years On: A Frayed and Controversial but Enduring Blueprint. *MPI*. 2021. URL:<https://www.migrationpolicy.org/article/eu-turkey-deal-five-years-on> (last accessed: 18.11.2021)

72. Lehne S., Muasher M., Pierinthe M. and others. Roots of Europe's Refugee Crisis. *Carnegie Europe*. 2015. URL: <https://carnegieeurope.eu/2015/10/01/roots-of-europe-s-refugee-crisis-pub-61465> (last accessed: 18.11.2021)

73. Mathema S. Refugees Thrive in America. *CAP*. 2018. URL: <https://www.americanprogress.org/issues/immigration/reports/2018/11/19/461147/refugees-thrive-america/> (last accessed: 28.11.2021)

74. McCabe K., Meissner D. Immigration and the United States: Recession Affects Flows, Prospects for Reform. *MPI*. 2010. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/immigration-and-united-states-recession-affects-flows-prospects-reform> (last accessed: 28.11.2021)

75. Narea N. Why Biden is struggling to revive the US refugee program. *Vox*. 2021. URL: <https://www.vox.com/policy-and-politics/22777209/immigration-refugee-cap-biden-afghan-resettlement> (last accessed: 29.11.2021)

76. Nawyn S. Refugees in the United States and the Politics of Crisis. *The Oxford Handbook of Migration Crises*. 2019. URL: <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780190856908.001.0001/oxfordhb-9780190856908-e-23> (last accessed: 28.11.2021)

77. Olsson L. Environmental migrants in International law. *Juridicum*. 2015. URL: [FULLTEXT01.pdf \(diva-portal.org\)](#) (last accessed: 17.10.2021)

78. Rankin J. EU proposes to ditch refugee quotas for member states. *The Guardian*. 2020. URL: <https://www.theguardian.com/world/2020/sep/23/eu-proposes-to-ditch-refugee-quotas-for-member-states> (last accessed: 18.11.2021)

79. Regional refugee protection in comparative perspective. *The Andrew & Renata Kaldor Centre for International Refugee Law. Policy brief 2*. 2015. URL: [Policy_Brief_2_Regional_refugee_protection_in_comparative_perspective.pdf \(unsw.edu.au\)](#) (last accessed: 17.10.2021)

80. Report of the United Nations High Commissioner for Refugees. *General Assembly. Official Records. Seventy-third Session*. 2018. Supplement No. 12 (A/73/12 (Part II)) 2018. URL: https://www.unhcr.org/gcr/GCR_English.pdf (last accessed: 18.10.2021)

81. Scherer S., Warburton M. Canada court rules 'Safe Third Country' pact with U.S. invalid, cites detention risk. *Reuters*. 2020. URL:

<https://www.reuters.com/article/us-canada-refugee-safethird-idUSKCN24N2B2>
(last accessed: 28.11.2021)

82. Scissa C. Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law. *E-International Relations*. 2021. URL: Recognition and Protection of Environmental Migrants in International Law (e-ir.info) (last accessed:17.10.2021)

83. Stankovic M. Compendium of International, Regional and National Legal Instruments on Forced Displacement. *LJD*. 2017. URL: CompendiumofInternationalRegionalandNationalLegalInstrumentsonForcedDisplacement.pdf (worldbank.org) (last accessed:17.10.2021)

84. Stone D. Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction. *Patterns of Prejudice*. 2018. Vol. 52. Issue 2-3. P. 101-106. URL: Full article: Refugees then and now: memory, history and politics in the long twentieth century: an introduction (tandfonline.com) (last accessed:17.10.2021)

85. Taz A. Refugee map: The countries and borders where desperate migrants face ‘dangerous and unlawful’ pushback. *Inews*. 2021. URL: <https://inews.co.uk/news/world/refugee-map-countries-borders-where-migrants-face-dangerous-pushback-1227175> (last accessed: 16.11.2021)

86. Troeller G. Refugees in contemporary international relations: reconciling state and individual sovereignty. *UNHCR Working Paper*. No. 85. 2003. URL: 3e71f1b64.pdf (unhcr.org) (last accessed:18.10.2021)

87. Van Selm J. Refugees and forced displacement: International security, human vulnerability, and the state. *United Nations University Press*. 2003. P. 66-93. URL: Refugees and forced displacement (unu.edu) (last accessed:17.10.2021)

88. Wasem R. More than a Wall: The Rise and Fall of US Asylum and Refugee Policy. *Journal on Migration and Human Security*. 2020. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2331502420948847>

89. Zardo F. The EU Trust Fund for Africa: Geopolitical Space Making through Migration Policy Instruments. *Geopolitics*. 2020. URL:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14650045.2020.1815712> (last accessed:18.10.2021)

Електронні ресурси віддаленого доступу:

90. A Timeline of the Trump Administration’s Efforts to End Asylum. *National Immigrant Justice Center*. 2021. URL: <https://immigrantjustice.org/sites/default/files/content-type/issue/documents/2021-01/01-11-2021-asylumtimeline.pdf> (last accessed: 28.11.2021)

91. About internally displaced persons. *OHCHR*. URL: <https://www.ohchr.org/en/issues/idpersons/pages/issues.aspx> (last accessed:16.11.2021)

92. An Overview of U.S. Refugee Law and Policy. *American Immigration Council*. 2021. URL: <https://www.americanimmigrationcouncil.org/research/overview-us-refugee-law-and-policy>(last accessed: 28.11.2021)

93. Assistance to refugees in danger is an obligation, not a crime, OSCE human rights head says. *OSCE*. 2019. URL: <https://www.osce.org/odihr/423428> (last accessed:15.11.2021)

94. Asylum seeker. *Wikipedia*. URL:https://en.wikipedia.org/wiki/Asylum_seeker (last accessed:15.11.2021)

95. Asylum seekers and refugees. *Australian Human Rights Commission*. URL: <https://humanrights.gov.au/our-work/rights-and-freedoms/publications/asylum-seekers-and-refugees> (last accessed: 19.11.2021)

96. Australia: 8 Years of Abusive Offshore Asylum Processing. *Human Rights Watch*. 2021. URL: <https://www.hrw.org/news/2021/07/15/australia-8-years-abusive-offshore-asylum-processing> (last accessed: 19.11.2021)

97. Blended Visa Office-Referred Program. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/help-outside-canada/private-sponsorship-program/blended-visa-office-program.html> (last accessed:17.10.2021)

98. Blended Visa Office-Referred Program: About the process. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/help-outside-canada/private-sponsorship-program/blended-visa-office-program.html> (last accessed: 19.11.2021)
99. Canada–United States Safe Third Country Agreement. *The Canadian encyclopedia*. 2017. URL: <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canadaunited-states-safe-third-country-agreement> (last accessed:18.10.2021)
100. Canada–United States Safe Third Country Agreement. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Canada%E2%80%93United_States_Safe_Third_Country_Agreement (last accessed: 19.11.2021)
101. Canadian Refugee Policy. *The Canadian encyclopedia*. 2020. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/canadian-refugee-policy> (last accessed:17.10.2021)
102. Common European Asylum System. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/home-affairs/policies/migration-and-asylum/common-european-asylum-system_en (last accessed:17.10.2021)
103. Consideration of Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA). *U.S. Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/humanitarian/consideration-of-deferred-action-for-childhood-arrivals-daca> (last accessed: 28.11.2021)
104. Cooperation with the League of Arab States. *UNHCR*. URL: <https://www.unhcr.org/eg/what-we-do/las-cooperation> (last accessed:15.11.2021)
105. Crisis migration. *ILO*. URL: <https://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/policy-areas/crisis/lang--en/index.htm> (last accessed:14.11.2021)
106. ECOWAS, UNHCR to strengthen Humanitarian Cooperation. *ECOWAS*. 2019. URL: <https://www.ecowas.int/ecowas-unhcr-to-strengthen-humanitarian-cooperation/> (last accessed:15.11.2021)

107. EU: The New Pact on Migration and Asylum. 2021. *InfoMigrants*. URL: <https://www.infomigrants.net/en/post/30751/eu-the-new-pact-on-migration-and-asylum> (last accessed:18.10.2021)

108. European migrant crisis. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/European_migrant_crisis (last accessed: 18.11.2021)

109. Fact Sheet: U.S. Refugee Resettlement. *National Immigration Forum*. 2020. URL: <https://immigrationforum.org/article/fact-sheet-u-s-refugee-resettlement/> (last accessed: 28.11.2021)

110. Famine knocking at the door of 41 million worldwide, WFP warns. *UN News*. 2021. URL: <https://news.un.org/en/story/2021/06/1094472> (last accessed:16.11.2021)

111. How Canada's refugee system works. *Government of Canada*. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html> (last accessed:17.10.2021)

112. Immigration and Refugee Board of Canada. *Immigration and Refugee Board*. URL: <https://www.irb-cisr.gc.ca/en/Pages/index.aspx> (last accessed:17.10.2021)

113. Immigration Policy in Canada. *The Canadian Encyclopedia*. 2006. URL: <https://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/immigration-policy> (last accessed: 19.11.2021)

114. Implementing Bilateral and Multilateral Asylum Cooperative Agreements Under the Immigration and Nationality Act. Federal register. *The Daily Journal of the United States Department*. 2019. URL: <https://www.federalregister.gov/documents/2019/11/19/2019-25137/implementing-bilateral-and-multilateral-asylum-cooperative-agreements-under-the-immigration-and> (last accessed: 28.11.2021)

115. International Migration. *Bureau of population, refugees, and migration*. URL: <https://www.state.gov/other-policy-issues/international-migration/> (last accessed: 28.11.2021)

116. IOM Definition of "Migrant". *IOM*. URL: <https://www.iom.int/node/102743> (last accessed:15.11.2021)
117. Long-term EU budget 2021-2027 and recovery package. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/the-eu-budget/long-term-eu-budget-2021-2027/> (last accessed: 19.11.2021)
118. Migrant and displaced children. *UNICEF*. URL: <https://www.unicef.org/migrant-refugee-internally-displaced-children> (last accessed:17.10.2021)
119. Migration management. *IOM*. URL: <https://www.iom.int/migration-management> (last accessed:18.10.2021)
120. Migratory Routes. *Frontex*. URL: <https://frontex.europa.eu/we-know/migratory-routes/western-mediterranean-route/> (last accessed:16.11.2021)
121. New Pact on Migration and Asylum: Agreement reached on the new European Union Agency for Asylum. *European Commission*. 2021. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3241 (last accessed:18.10.2021)
122. OHCHR, IOM, UNHCR and WHO joint press release: the rights and health of refugees, migrants and stateless must be protected in COVID-19 response. *WHO*. 2020. URL: <https://www.who.int/news/item/31-03-2020-ohchr-iom-unhcr-and-who-joint-press-release-the-rights-and-health-of-refugees-migrants-and-stateless-must-be-protected-in-covid-19-response> (last accessed:18.10.2021)
123. Recent changes in Australian refugee policy. *Refugee Council of Australia*. 2021. URL: [Recent changes in Australian refugee policy \(refugeecouncil.org.au\)](https://www.refugeecouncil.org.au) (last accessed:17.10.2021)
124. Recommendations to rebuild and strengthen the U.S. Refugee Admissions Program. *International Rescue Committee*. 2020. URL: <https://www.rescue.org/report/recommendations-rebuild-and-strengthen-us-refugee-admissions-program> (last accessed: 28.11.2021)
125. Refugee resettlement to Australia: what are the facts? *Parliament of Australia*. 2016. URL:

https://www.aph.gov.au/about_parliament/parliamentary_departments/parliamentary_library/pubs/rp/rp1617/refugeeresettlement#_Toc461022106 (last accessed: 19.11.2021)

126. Refugee Timeline. U.S. *Citizenship and Immigration Services*. URL: <https://www.uscis.gov/about-us/our-history/history-office-and-library/featured-stories-from-the-uscis-history-office-and-library/refugee-timeline> (last accessed: 28.11.2021)

127. Refugee, asylum-seeker, migrant, idp: what's the difference? *Concern Worldwide US*. 2019. URL: [Refugee, Asylum-Seeker, Migrant, IDP: What's the difference? \(concernusa.org\)](http://concernusa.org) (last accessed: 16.10.2021)

128. Refugees. *OAS*. URL: <http://www.oas.org/en/topics/refugees.asp> (last accessed: 15.11.2021)

129. The devastating toll of “Remain in Mexico” one year later. *Doctors without borders*. 2020. URL: <https://www.doctorswithoutborders.org/what-we-do/news-stories/news/devastating-toll-remain-mexico-one-year-later> (last accessed: 28.11.2021)

130. The UNHCR UN Global Trends Report 2018. *UNCHR*. 2018. URL: <https://www.unhcr.org/globaltrends2018/> (last accessed: 18.10.2021)

131. Timeline - EU migration policy. *European Council*. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-migration-policy/migration-timeline/#> (last accessed: 19.11.2021)

132. Trump administration sets record low limit for new U.S. refugees. *Reuters*. 2020. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-immigration-refugees-idUSKBN27D1TS> (last accessed: 28.11.2021)

133. UNHCR, OIC join efforts in addressing a Comprehensive Refugee Response Framework. *Reliefweb*. 2018. URL: <https://reliefweb.int/report/world/unhcr-oic-join-efforts-addressing-comprehensive-refugee-response-framework> (last accessed: 15.11.2021)

134. US: Proposed Asylum Regulation Violates Law. *Human Rights Watch*. 2018. URL: <https://www.hrw.org/news/2018/11/08/us-proposed-asylum-regulation-violates-law> (last accessed: 28.11.2021)

135. What does a Joe Biden presidency mean for refugees and asylum seekers? *International Rescue Committee*. 2020. URL: <https://www.rescue.org/article/what-does-joe-biden-presidency-mean-refugees-and-asylum-seekers> (last accessed: 28.11.2021)

136. What Is Canada's Immigration Policy? *Council on Foreign Relations*. 2020. URL: <https://www.cfr.org/background/what-canadas-immigration-policy> (last accessed: 19.11.2021)

137. Who is a refugee. *RoadstoRefuge*. URL: roads-to-refuge.com.au (last accessed: 17.10.2021)

138. Who we are. *UNRWA*. URL: <https://www.unrwa.org/who-we-are> (last accessed: 18.10.2021)

ДОДАТКИ

Додаток 1

Хронологічна таблиця міжнародного законодавства щодо біженців

Роки	Назва
1951	Конвенція про статус біженців
1957	Угода, що стосується моряків-біженців
1965	Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації
1967	Протокол щодо статусу біженців
1976	Міжнародний пакт про громадянські та політичні права
1976	Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права
1979	Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок
1987	Конвенція проти катувань
1990	Конвенція про права дитини
2008	Конвенція про права осіб з інвалідністю
2010	Міжнародна конвенція про захист усіх осіб від насильницьких зникнень

Головні документи з захисту біженців на регіональному рівні

Африка та Близькій Схід	Америка
<ul style="list-style-type: none"> – Конвенція про біженців ОАЄ 1969 р. – Африканська хартія прав людини та народів 1987 р. – Каїрська декларація ОІС з прав людини в ісламі 1990 р. – Бангкокські принципи щодо статусу та поводження з біженцями 2001 р. – Арабська хартія з прав людини 2008 р. – Ашгабатська декларація ОІС 2012 р. – Арабська конвенція ЛАД про біженців 2017 р. 	<ul style="list-style-type: none"> – Американська декларація про права та обов'язки людини 1948 р. – Американська конвенція з прав людини 1978 р. – Картахенська декларація щодо біженців 1984 р. – Декларація Сан-Хосе про біженців та переміщених осіб 1994 р. – Декларація Ріо-де-Жанейро про інститут біженства 2000 р. – Декларація Мексики та План дій 2004 р. – Декларація та План дій Бразилії 2014 р.
Азія	Європа
<ul style="list-style-type: none"> – Конвенція СААРК про регіональні механізми сприяння добробуту дітей 2000 р. – Соціальна хартія СААРК 2004 р. – Декларація прав людини АСЕАН 2012 р. 	<ul style="list-style-type: none"> – Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод та її протоколи 1953 р. – Спільна європейська система притулку 1999 р. – Директива ЄС про умови прийому 2003 р. – Кваліфікаційна директива 2011 р. – Дублінський регламент 2013 р.

Додаток 3

Кількість біженців, що прибули в США з 1980 по 2019 фінансові роки

Year	Number	Year	Number	Year	Number
1980.....	207,116	1994.....	111,680	2008.....	60,107
1981.....	159,252	1995.....	98,973	2009.....	74,602
1982.....	98,096	1996.....	75,421	2010.....	73,293
1983.....	61,218	1997.....	69,653	2011.....	56,384
1984.....	70,393	1998.....	76,712	2012.....	58,179
1985.....	67,704	1999.....	85,285	2013.....	69,909
1986.....	62,146	2000.....	72,165	2014.....	69,975
1987.....	64,528	2001.....	68,920	2015.....	69,920
1988.....	76,483	2002.....	26,785	2016.....	84,988
1989.....	107,070	2003.....	28,286	2017.....	53,691
1990.....	122,066	2004.....	52,840	2018.....	22,405
1991.....	113,389	2005.....	53,738	2019.....	29,916
1992.....	115,548	2006.....	41,094		
1993.....	114,181	2007.....	48,218		

Джерело: Yearbook of Immigration Statistics 2019. *Office of Immigration Statistics*. 2020. URL: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/immigration-statistics/yearbook/2019/yearbook_immigration_statistics_2019.pdf (last accessed: 29.11.2021)